

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Ärikorralduse instituut

Maria Jürissaar

**2017. JA 2018. AASTAL JÕUSTUNUD PAKENDISEADUSE
MUUDATUSTE MÕJU TARBIJATELE JA
PAKENDIETTEVÕTJATELE EESTIS**

Lõputöö

Õppekava MAJANDUSARVESTUS JA ETTEVÕTLUSE JUHTIMINE, peaeriala
majandusarvestus

Juhendaja: Kaidi Kallaste, PhD

Tallinn 2020

Deklareerin, et olen koostanud töö iseseisvalt ja olen viidanud kõikidele töö koostamisel kasutatud teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele, ning ei ole esitanud sama tööd varasemalt ainepunktide saamiseks. Töö pikkuseks on 8962 sõna sissejuhatusest kuni kokkuvõtte lõpuni.

Maria Jürissaar

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 166066BDMR

Üliõpilase e-posti aadress: mariajyrissaar@gmail.com

Juhendaja: Kaidi Kallaste, PhD:

Töö vastab kehtivatele nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees

Lubatud kaitsmisele

.....

(nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

LÜHIKOKKUVÕTE.....	4
SISSEJUHATUS	5
1. PAKENDISEADUS JA SELLE MUUDATUSED.....	7
1.1. Pakendiseadusandlus Eestis ja Euroopa Liidus	7
1.2. Pakendiga seotud probleemid.....	14
1.3. Pakendiseaduse muudatuste arvatav mõju	17
2. PAKENDISEADUSE MUUDATUSTE MÕJUD	19
2.1. Uuringu meetodika ja valimi tutvustus	19
2.2. Pakendiettevõtjate küsitluse tulemused ja analüüs.....	20
2.3. Tarbijate küsitluse tulemused ja analüüs	25
2.4. Andmepäringust Pakendiregistrile ja Keskkonnainspeksioonile	33
2.5. Järeldused ja ettepanekud	35
KOKKUVÕTE	40
SUMMARY.....	43
KASUTATUD ALLIKATE LOETELU	45
LISAD	48
Lisa 1. Pakendiettevõtjate küsitlus	48
Lisa 2. Tarbijate küsitlus	54
Lisa 3. Pakendiettevõtjate küsitluse tulemused	62
Lisa 4. Tarbijate küsitluse tulemused	69
Lisa 5. Pakendiettevõtjate küsitluse analüüsi tabelid	76
Lisa 6. Pakendiettevõtjate arvamused	77
Lisa 7. Andmepäring Pakendiregistrile	78
Lisa 8. Andmepäring Keskkonnainspeksioonile	79
Lisa 9. Lihtlitsents	81

LÜHIKOKKUVÕTE

Lõputöö eesmärk on välja selgitada 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis. Töö uurimisprobleemiks on, et pakendiettevõtjatele on pandud täiendavad kohustused, aga nendega kaasnevat halduskoormuse kasvu ega mõju ei ole varasemalt uuritud.

Tulenevalt lõputöö eesmärgist on uurimisküsimusteks:

- 1) Millised muudatused jõustusid pakendiseaduses 2017. ja 2018. aastal?
- 2) Millist mõju on need muudatused avaldanud tarbijatele ja tarbimisele?
- 3) Millist mõju on need muudatused avaldanud pakendiettevõtjatele Eestis?

Lõputöös antakse ülevaade pakendiseadusest, selle muudatustest, pakendiseadusandlusest Euroopa Liidus, pakendiga seotud probleemidest, pakendiseaduse muutuste arvatavast mõjust ja pakendiaktsiisist. Analüüsitakse pakendiettevõtjatele ja tarbijatele suunatud ankeetküsitluse käigus saadud vastuseid, et välja selgitada, millist mõju on pakendiseaduse muudatused avaldanud tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis. Selleks kasutatakse kvantitatiivset uurimismeetodit. Lisaks tuuakse välja Pakendiregistrilt ja Keskkonnainspektsioonilt saadud andmed.

Pakendiseaduse jõustunud muudatused on eesmärki täitnud tarbijate suhtes, kuid mitte pakendiettevõtjate suhtes. Analüüsi tulemusel selgus, et pakendiseaduse muudatused on tarbija käitumist mõjutanud positiivses suunas. Plastkandekottide tarbimine on vähenenud ja plastkandekottide tasuta jagamise keeld ei ole suurendanud tarbijate kulutusi. Lõputöö autor jõuab järeldusele, et enamik pakendiettevõtjatest ei ole seadusest tulenevate kohustustega kursis või hoiduvad neist tahtlikult kõrvale. Suurem osa pakendiettevõtjatest ei ole Pakendiregistrile plastkandekottide koguseid tükkides esitanud. Pakendiettevõtjate, kes seadusest tulenevaid kohustusi täidavad, halduskoormus on suurenenud.

Võtmesõnad: pakendiseadus, pakendiarvestus, pakendiregister, plastkandekott.

SISSEJUHATUS

Pakendamisest ja taaskasutamisest räägitakse hetkel üle kogu maailma. Viimastel aastatel on eriti suure tähelepanu alla sattunud plastkandekotid, nende kasutamine ja kahjulikkus keskkonnale. Peamiselt räägitaksegi pakendamise kahjulikest mõjudest keskkonnale ja pakendiseaduse põhi-eesmärk on just nimelt keskkonda säästa, kuid tegelikult on see tihedalt seotud ka majanduse ning majandusarvestusega.

Raamatupidaja igapäevasteks tööülesanneteks on arvete koostamine ja tasumine, töötasude ja puhkuste arvestamine, majandustehingute registreerimine, raha liikumise jälgimine ja maksude arvestamine. Tänapäeval on raamatupidaja tööülesannete hulka lisandunud statistiliste aruannete ja pakendiaruande koostamine ning juhatuse finantsalane nõustamine. Seetõttu peab raamatupidaja hoidma end kursis seadustega, mis on seotud maksude ja muu arvestusalaga.

Pakendiseadus võeti Eestis vastu 1995. aastal ning sellest alates on seda pidevalt täiendatud. Viimane suurem muudatus tulenes Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2015/720. Pakendiseaduse muudatustega on seotud nii ettevõtja kui ka tarbija. Nüüd kui seaduse jõustumisest on mõni aeg möödas, on võimalik välja selgitada, millist mõju need muudatused tarbijatele ja pakendiettevõtjatele avaldavad.

Seaduse muudatus tõi suure tõenäosusega endaga kaasa ettevõtete halduskoormuse suurenemise – kas ja kui suured kulud sellega pakendiettevõtjatele kaasnevad ning mida veel seaduse muudatus ettevõtja jaoks tähendab ning mida ettevõtja tegevuses mõjutab? Lisaks, millist mõju on seaduse muudatus avaldanud tarbijale? Uurimisprobleem on see, et pakendiettevõtjatele on pandud täiendavad kohustused, aga nendega kaasnevat halduskoormuse kasvu ega mõju ei ole varasemalt uuritud.

Lõputöö eesmärk on välja selgitada 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis.

Lõputöö eesmärgist tulenevalt keskendutakse kolmele uurimisküsimusele:

- 1) Millised muudatused jõustusid pakendiseaduses 2017. ja 2018. aastal?
- 2) Millist mõju on need muudatused avaldanud tarbijatele ja tarbimisele?
- 3) Millist mõju on need muudatused avaldanud pakendiettevõtjatele Eestis?

Uurimisülesanded, mille abil autor kavatseb eesmärki täita on järgmised:

- 1) anda ülevaade pakendiseadusandlusest Eestis ja Euroopa Liidus
- 2) uurida tarbijate ja pakendiettevõtjate teadlikkust pakendiseaduse muudatustest
- 3) hinnata pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijale ja pakendiettevõtjale

Teoreetiline tagapõhi töös püstitatud eesmärgi saavutamiseks moodustub suuremas osas õigusaktidest. Empiiriline osa tööst tugineb tarbijatelt ja pakendiettevõtjatelt ankeetküsitlusega saadud vastuste analüüsile. Töö empiirilises osas kasutab autor eesmärgi saavutamiseks kvantitatiivset uurimismeetodit, viies läbi ankeetküsitluse tarbijate ja pakendiettevõtjate seas.

Töö esimeses peatükis keskendutakse pakendiseadusandlusele Eestis ja Euroopa Liidus – milliseid meetmeid on võetud ja miks. Esimeses alapeatükis annab autor ülevaate Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividest, Eesti pakendiseadusest ja pakendiaktiisi seadusest. Alapeatükis tuuakse välja pakendiseaduse viimased muudatused seoses plastkandekottidega. Teine alapeatükk annab ülevaate, millised on pakendiga seotud probleemid ja miks plastkandekottide tarbimise vähendamiseks meetmeid võetakse. Kolmas alapeatükk on pakendiseaduse muudatuste arvatavast mõjust.

Töö teises peatükis analüüsib autor pakendiettevõtjatele ja tarbijatele suunatud küsitluste käigus saadud vastuseid. Esimene alapeatükk annab ülevaate uuringu eesmärgist ja metoodikast. Teises alapeatükis analüüsitakse pakendiettevõtjate küsitlusi tulemusi. Kolmandas alapeatükis analüüsib autor tarbijate küsitluse tulemusi. Neljandas alapeatükis toob autor välja Pakendiregistrilt ja Keskkonnainspeksioonilt saadud andmed. Viimases alapeatükis teeb autor analüüsi põhjal järeldused ning teeb ettepanekuid, kuidas plastkandekottide tarbimist vähendada ning plastkandekottide kohta arvestust pidada.

1. PAKENDISEADUS JA SELLE MUUDATUSED

Pakendiseadus võeti Eestis esmakordselt vastu 1995. aastal ja selle eesmärk on algusest peale olnud säästa keskkonda plastiku ja muu pakendi reostuse eest. Seaduses ei tehtud suuri muudatusi kuni 2004. aastani, kui Eesti liitus Euroopa Liiduga. Sellega kaasnesid kehtiva pakendiseaduse muudatuste vajalikkus ning järk-järgult on aastate jooksul pakendiseadust täiendatud vastavalt Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiividele.

1.1. Pakendiseadusandlus Eestis ja Euroopa Liidus

Inimene on kaubandusega tegelenud juba eelajaloolisest ajast. Kui varasemalt käis kauplemine lihtsalt käest-kätte, siis esimene mäрге pakendatud kaubast pärineb aastast 1035. Kairos turgu külastanud Pärsia rändur märkis, et müüdavad juurviljad, vürtsid ja muu riistvara pakiti paberisse (Shenoy, Aithal 2016).

Varasemalt pakendati kaupu transportimiseks, säilitamiseks ja kaitseks. Tänapäeval on pakendil veel üks eesmärk – seda kasutatakse reklaamiks ja pilkude püüdmiseks. (Eek 2011)

Kuigi esimene mäрге pakendist pärineb 1035. aastast, siis plastikut hakati tootma alles 19. sajandil. Plastpakendite tööstuse suur areng algas 1940. aastate alguses ning peale seda on plastikust pakkematerjalide populaarsus aina kasvanud. Üks peamisi põhjuseid, miks plastikut suurtes kogustes toodetakse, on see, et see on niivõrd odav. (Emblem, Emblem 2012)

Pakendiga seonduvate probleemide reguleerimist alustati alles 1970.-1980. aastatel, sest sellel hetkel hakkasid esimesed keskkonnaprobleemid arenenud tööstusriikides esile tõusma (Eek 2011). Euroopa Liidus võeti esmakordselt pakendijäätmete käitlemise meetmed vastu 1980. aastate alguses. (Packaging and ... 2019)

Esimene pakendijäätmete käitlemisega seotud direktiiv oli 85/339/EMÜ ja see võeti vastu 27. juunil 1985. aastal. Direktiiv kehtestas reeglid inimtoiduks mõeldud vedelike mahutite tootmise,

turustamise, kasutamise, ringlussevõtu ja uuesti täitmise ning kasutatud konteinerite taastöötlemise kohta. (Council Directive 85/339/EEC art 4)

Seejärel asutasid mõned liikmesriigid pakendite ja pakendijäätmete käsitlemiseks oma meetmed. Olukord nõudis meetmete ühtlustamist Euroopa Liidus ning selleks võeti vastu direktiiv 94/62/EÜ, mille eesmärk oli tagada kõrgetasemeline keskkonnakaitse ja siseturu toimimine, vältides kaubandustõkkeid, moonutusi ja konkurentsipiiranguid. (Packaging and ... 2019; EN 94/62/EÜ art 1-2)

2004. aastal muudeti direktiivi 94/62/EÜ direktiiviga 2004/12/EÜ ning täiendati mõistet „pakend“, pakendijäätmete vältimismeetmeid ning taaskasutamise ja ringlussevõtu meetmeid (EN 2004/12/EÜ art 1). Väiksemad muudatused direktiivis 94/62/EÜ toimusid veel 2005. ja 2013. aastal. 2005. aastal vaadati direktiiv uuesti üle, et anda värskelt liitunud liikmesriikidele üleminekuperioodid taaskasutamise ja ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks. 2013. aastal muudeti direktiivi lisa 1, mis sisaldab näiteloendit toodetest, mida peetakse pakenditeks. (Packaging and ... 2019)

Suurem muudatus direktiivis 94/62/EÜ viidi läbi 2015. aastal direktiiviga (EL) 2015/720. Viimane käsitleb muust pakendist eraldi plastkandekotte: õhuke plastkandekott, eriti õhuke plastkandekott ning oksüdantide toimel lagunev plastkandekott (EN direktiiv 2015/720 art 1 p 1). Direktiiv võeti vastu eesmärgiga vähendada negatiivset mõju keskkonnale. Eelkõige keskendub direktiiv plastkandekottidele ja nende äraviskamisele ning jäätmetekke vältimise soodustamisele. Direktiivi eesmärgiks on ressursse tõhusamalt ära kasutada. (Seletuskiri pakendiseaduse muutmise ... 2017)

Plastkandekottide ebatõhus kasutus ja äraviskamine saastab keskkonda ning tekitab palju prügi. Plastkandekottide tarbimine tõenäoliselt suureneks, kui kasutusele ei võeta meetmeid. Eriti laialt levinud probleem on hetkel praht veekogudes. Plastkandekottidega vee reostamine ohustab vee ökosüsteeme kogu maailmas ning selle tõttu on välja suremas erinevaid loomaliike. (EN direktiiv 2015/720)

Euroopa Liidus tarbitakse enim selliseid plastkandekotte, mis on õhemad kui 50 mikronit. Neid nimetatakse pakendiseaduses õhukesteks plastkandekottideks. Kuna õhukesed plastkandekotid on niivõrd õhukesed, taaskasutatakse neid vähem ning need muutuvad kiiremini prügiks kui paksemad plastkandekotid, sest need purunevad kiiremini. (*Ibid.*)

Plastkandekottide tarbimise vähendamiseks on kõige olulisem tarbijate teavitamine. See tähendab, et institutsioonid peavad tegema osavat teavitustööd, et tarbijani viia informatsioon plastkandekottide kasutamise mõjust keskkonnale. Suurel osal tarbijatest on arusaam, et plast on ohutu ja odav materjal ning selle arusaama muutmine on suur osa teavitustööst. (*Ibid.*)

Eestis reguleerib pakendijäätmete käitlemist veel lisaks jäätmeseadus. Jäätmeseadus võeti esmakordselt vastu 2004. aastal ning seadus sätestab jäätmehoolduse korralduse, nõuded jäätmete tekke ning jäätmetest tuleneva tervise- ja keskkonnaohu vältimiseks, sealhulgas meetmed loodusvarade kasutamise tõhususe suurendamiseks ja sellise kasutamise ebasoodsa mõju piiramiseks, samuti vastutuse kehtestatud nõuete rikkumise eest. Jäätmeseadus reguleerib pakendijäätmete käitlemist niivõrd, kuivõrd see ei ole reguleeritud pakendiseadusega. (JäätS § 1 lg 1; JäätS § 1 lg 3)

Pakendiseadus ja selle alamaktid sätestavad pakendile ja selle kasutamisele esitatavad nõuded. Lisaks toob pakendiseadus välja pakendijäätmete vältimise ja vähendamised meetmed, taaskasutuse sihtarvud, pakendi ja pakendijäätmete taaskasutusüsteemi korralduse ning vastutuse kehtestatud nõuete täitmise eest. (Moora 2006)

Direktiiviga (EL) 2015/720 vastavaks muudetud pakendiseadus mõjutab nii pakendiettevõtjaid kui ka tarbijaid. Pakendiettevõtja on isik, kes majandus- või kutsetegevuse raames pakendab kaupa, veab sisse või müüb pakendatud kaupa. (PakS §10)

Pakendiseadusest tulenevalt on pakendiettevõtjatel kohustused, mida tuleb täita. Pakendiettevõtja on kohustatud tasuta tagasi võtma oma kauba veo- ja rühmapakendi ning kui pakendiettevõtja müüb pakendatud kaupa lõppkasutajale või tarbijale, on ettevõtja kohustatud lõppkasutajalt või tarbijalt tasuta tagasi võtma müüdud kauba müügipakendi- ja pakendijäätmed. (PakS §20 lg 1-2) Tulenevalt seadusest saab pakendiettevõtja oma kohustused seoses pakendi kogumise ja taaskasutamisega üle anda vastavat tegevusluba omavale taaskasutusorganisatsioonile (PakS §16 lg 2-3).

Pakendi liigid on seaduse tähenduses välja toodud. Müügipakend on esmane pakend ehk müügikohas tarbijale või lõppkasutajale üleandmiseks määratud müügiühiku osa (PakS §3 lg 1). Rühmapakend ehk teisene pakend on mõeldud teatud hulga müügiühikute rühmitamiseks müügikohas, sõltumata, kas rühmapakend müüakse koos kaubaga lõppkasutajale või tarbijale või

kasutatakse seda vaid kauba käsitlemise lihtsustamiseks, kauba kaitsmiseks või esitlemiseks, kus juures rühmapakendit on võimalik eemaldada toote omadusi muutmata (PakS §3 lg 2). Kokkuvõtvalt on rühmapakend selline pakend, mis hoiab sarnaseid müügipakendites olevaid tooteid koos. Veopakend ehk kolmandane pakend on mõeldud teatud arvu müügiühikute või rühmapakendis kaupade käsitlemiseks ja veoks, et vältida veol kauba füüsilisi kahjustusi, aga selle alla ei kuulu maantee-, raudtee-, mere- ja õhukeveokonteinerid (PakS §3 lg 3). Lihtsamalt öeldes on veopakend mõeldud kauba ning kauba müügi- ja rühmapakendite kaitseks.

Lisaks on pakendiettevõtja kohustatud esitama kord aastas Pakendiregistrile auditeeritud andmed ettevõtte poolt Eesti turule lastud kauba pakendite koguste ja nendest tekkinud pakendijäätmete taaskasutamise kohta (PakS §24 lg 4). Pakendiettevõtja on andmete audiitorkontrollist vabastatud juhul, kui pakendatud kauba pakendimass on vähem kui viis tonni aastas (PakS §24¹ lg 4).

Pakendiseaduse viimane muudatus võeti vastu 21. märtsil 2017. aastal ning see jõustus osaliselt 17. aprillil 2017. aastal. Teine osa muudatustest jõustus 31. detsembril 2018. aastal.

Kuni 16. aprillini 2017. aastal kehtiv redaktsioon sätestas, et pakendi ja pakendijäätmete vältimine, mis toimub eelkõige keskkonnahoidlike toodete ja tehnoloogiate arendamise teel, on pakendi ja pakendijäätmete koguse ohtlikkuse vähendamine, samuti pakendites ja pakendijäätmetes sisalduvate materjalide ja ainete koguse ning ohtlikkuse vähendamine kogu pakendi olelusringi jooksul alates pakendimaterjali ja pakendi valmistamisest kuni pakendi või selle käitlemise jääkide kõrvaldamiseni. (PakS §5, RT I, 23.12.2015, 5)

Pakendiseaduse muudatusega, mis jõustus 31. detsembril 2018. aastal lisati paragrahvile juurde lõige ning see sätestab, et pakendiettevõtja müügikohas ei või anda õhukesti ja eriti õhukesti plastkandekotte tarbijatele tasuta, välja arvatud eriti õhukesti plastkandekotte, mida kasutatakse hügieeni tagamiseks või lahtise toidukauba esmaseks pakendamiseks, kui see aitab vältida toidu raiskamist. Lisaks tuleb tarbijale pakkuda õhukese plastkandekoti kõrval muid võimalusi kauba pakendamiseks ning tuleb vältida oksüdantide toimel lagunevate plastkandekottide müüki või tasuta andmist. (PakS § 5 lg 2 p 1)

Teise muudatusega, mis jõustus 17. aprillil 2017. aastal, lisati seadusesse paragrahv 24², mis sätestab, et pakendiettevõtja on kohustatud üle 100-ruutmeetrise pindalaga müügikohas pidama

arvestust tarbijatele müüdavate ja tasuta antavate õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta ning esitama andmed Pakendiregistrisse. (PakS § 24²)

Lisaks on oluline 2. septembril 2018. aastal jõustunud Pakendiregistri põhimääruse paragrahv 8 mis täpsustab, et pakendiette võtja kohta, kes annab tasuta või müüb tarbijale õhukesi ja eriti õhukesi plastkandekotte, kantakse registrisse õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kogus tükides. (Pakendiregistri põhimäärus § 8)

Sellega seoses uuendati pakendiseaduse paragrahvi 25. Eelnevalt sätestas paragrahv, et Pakendiregister on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, kuhu kantakse ning kus hoitakse ja töödeldakse andmeid turule lastud kauba pakendite, tekkinud pakendijäätmete, pakendi korduskasutuse ja pakendijäätmete taaskasutamise ning taaskasutamise sihtarvude täitmise kohta. Seaduse muudatusega lisati, et Pakendiregistrisse tuleb lisaks kanda andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta. (PakS §25)

Pakendiseaduse muudatusega pandi pakendiette võtjatele täiendavad kohustused. Kui varasemalt oli pakendiette võtja kohustatud Pakendiregistrile esitama aruande pakendi koguse kohta massides, siis seaduse muudatuse järel tuleb nii õhukesed kui ka eriti õhukesed plastkandekotid muust pakendist eraldi võtta ning esitada plastkandekottide kogused tükides. Lisaks on pakendiette võtja müügikohas keelatud plastkandekottide tasuta jagamine ning pakendiette võtja on kohustatud pakkuma plastkandekottidele alternatiive.

Liikmesriikides vastu võetavad meetmed sisaldavad üht või mõlemat järgmisest (EN direktiiv 2015/720 art 1 p 2):

- a) võetakse vastu meetmed, mis tagavad, et 2019. aasta 31. detsembriks ei ületa riigi aastane tarbimine inimese kohta 90 õhukest plastkandekotti ning 2025. aasta 31. detsembriks 40 õhukest plastkandekotti või samaväärseid koguselisi eesmärke. Tarbimiseesmärkidest on lubatud välja jätta eriti õhukesed plastkandekotid.
- b) võetakse vastu õigusaktid, mis tagavad, et 31. detsembriks 2018 ei anta õhukesi plastkandekotte tarbijale tasuta, välja arvatud juhul, kui rakendatakse sama tõhusaid meetmeid. Tarbimiseesmärkidest on lubatud välja jätta eriti õhukesed plastkandekotid.

Eestis on vastu võetud eelnevalt nimetatud meetmetest mõlemad ning need sätestatud pakendiseaduse paragrahvis 39³. (PakS § 39³)

Õhemate kui 50 mikronit ehk õhukeste plastkandekottide kohta on Euroopa Liidu liikmesriikidele pandud ühtsed nõuded ja kohustused. Neid ei tohi tarbijatele tasuta anda. Samas õhemate kui 15 mikronit ehk eriti õhukeste plastkandekottide kohta on liikmesriikidel on õigus otsustada tehes erandi viimaste jagamisele. Neid on lubatud tarbijale tasuta jagada, kui see on nõutav hügieeni eesmärgil või kui nende kasutamine aitab vältida toidu raiskamist. Eesti riigi pakendiseaduses on erand sees ning Eestis on lubatud eriti õhukesti plastkandekotte tasuta jagada. (EN direktiiv 2015/720)

Liikmesriikidel on kohustus alates 27. maist 2018 esitada komisjonile koos artikli 12 kohaste andmetega pakendi ja pakendijäätmete kohta teavet õhukeste plastkandekottide aastase tarbimise kohta. (EN direktiiv 2015/720 art 1 p 2)

Üks vanimaid meetodeid plastkandekottide tarbimise piiramiseks on 2002. aastal vastuvõetud plastkandekottide lõiv Iirimaa. Lõiv koti kohta oli 15 eurosentit ning seetõttu vähenes kasutamine 328 kotilt inimese kohta 21 kotile aastas. 2014. aastal oli keskmine arv inimese kohta vaid 14 kotti aastas. (Lee *et al.* 2017, 43)

Peale direktiivi (EL) 2015/720 vastuvõtmist on teisedki Euroopa Liidu liikmesriikide valitsused plastkandekottide tarbimise vähendamiseks ja tarbimiseesmärgi saavutamiseks võtnud kasutusele erinevaid meetmeid ning määruseid.

Austria taotleb biolagunematute kilekottide täielikku keelustamist 1. jaanuariks 2020. aastaks. Kavatsetakse keelustada ka mikroplastiku lisamine kosmeetikasse ning vähendada plastpakendite kogust 25% 2025. aastaks. (Plastic bag ban ... 2019)

Belgia Valloonia piirkonnas on vastu võetud määrus, millega keelati plastikust kandekottide kasutamine alates 2016. aasta detsembrikuust (Vincent 2016). Brüsseli piirkonnas on vastu võetud määrus, millega keelati õhukesed plastikust kandekotid 2017. aasta septembrist ning eriti õhukesed plastkandekotid 2018. aasta septembrist. Erand tehakse biolagunevatele kottidele ning paksematele kottidele kui 50 mikronit. (Vincent 2018).

Prantsusmaal on alates 2016. aasta 1. juulist keelatud poodides ühekordseks kasutamiseks mõeldud õhukesed kilekotid, aga lubatud bioplastist kergemad kilekotid. (France introduces ... 2016). Hollandis keelati plastkandekottide tasuta jagamine ning kehtestati soovituslik hind 0,25

eurot plastkandekoti kohta alates 2016. aasta 1. jaanuarist. Eriti õhukesi plastkandekotte saab siiani tasuta. (Ban on free ... 2016)

Hispaanias tuleb alates 2018. aasta 1. juulist plastkandekottide eest tasuda. Erandiks, nagu Eestiski, on eriti õhukesed plastkandekotid paksusega alla 15 mikronit, mida kasutatakse peamiselt lahtiste toiduainete pakendamiseks, et vältida toidu raiskamist. Veel on erandiks plastkandekotid, mis on paksemad kui 50 mikronit ja mille ringlussevõetud plasti sisaldus on vähemalt 70%. (Azzopardi 2018)

Eestis on pakend maksustatud ning pakendi maksustamist reguleerib pakendiaktsiisi seadus. Pakendiaktsiisi seadus võeti Eestis esmakordselt vastu 1996. aastal. Pakendiaktsiisi seadust on aastate jooksul järk-järgult uuendatud ning hetkel kehtivat seadust on viimati muudetud 2017. aastal. Pakendiaktsiisiga maksustatakse Eestis turule lastud kauba pakend, teisest Euroopa Liidu liikmesriigist soetatud ja imporditud pakend. (PakAS §1)

Imporditud kauba pakendilt maksab aktsiisi isik, kelle poolt või kelle eest deklareeritakse kaup vabasse ringlusesse lubamise tolliprotseduurile tolliseadustiku mõistes. Muul juhul maksab imporditud kauba pakendi aktsiisi isik, kellel tekib tollivõlg tolliseadustiku mõistes või kes kasutas pakendit omatarbeks või kelle taotlusel pakend hävitati. (PakAS §5 lg 1) Eestis pakendatud kauba pakendilt maksab aktsiisi isik, kes laseb pakendatud kauba Eestis turule esmakordselt ning teeb selle kättesaadavaks levitamiseks või kasutamiseks. Teisest Euroopa liikmesriigist soetatud pakendilt maksab aktsiisi pakendi soetanud ettevõtja. (PakAS §5 lg 2, 4)

Aktiisi maksmisest on täielikult vabastatud pakend, millele on pakendiseadusega kehtestatud tagatisraha. Lisaks on aktsiisist vabastatud pakend, millest alates 2012. aasta 1. jaanuarist taaskasutatakse iga pakendimaterjali liigi kohta vähemalt 85%. Kuigi metallist joogipakendile on kehtestatud tagatisraha, ei ole see aktsiisist täielikult vabastatud, vaid alates 2010. aasta 1. jaanuarist peab metallist joogipakendit taaskasutamata vähemalt 50%, et saada aktsiisi vabastus. (PakAS §8)

Lisaks on aktsiisist täielikult vabastatud pakend, milles on kaup, mida füüsilised isikud impordivad või soetavad teisest liikmesriigist ettevõtlusega mitteseotud eesmärgil, eksporditud pakend, pakend, mis toimetatakse Eestist teise liikmesriiki, pakend, mis toimetatakse rahvusvahelisi reise tegeva vee- või õhusõiduki pardale tarbimiseks või kaasamüüdavaks kaubaks ning Eestis turule

lastud kauba, teisest liikmesriigist soetatud ja imporditud kauba plastist pakend massiga alla 25 kilogrammi kvartalis ja kauba muust materjalist pakend massiga alla 50 kilogrammi kvartalis. (PakAS § 8 lõige 2 p 1-5)

Selleks, et aktsiisi vabastust saada, tuleb pakendi taaskasutamise määrad täita maksustamisperioodi jooksul (PakAS §8 lg 1¹). Maksustamisperiood on kvartal või kalendriaasta, olenevalt kas aktsiisimaksja on oma kohustused üle andnud taaskasutusorganisatsioonile või mitte (PakAS §7 lg 2).

2019. aasta 5. juunil võeti vastu Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta ning see sätestab, et hiljemalt 2021. aasta 3. juuliks peavad Euroopa Liidu liikmesriigid seadusena vastu võtma ühekordselt kasutatavate plasttoodete turupiirangud. Nimelt kehtestab direktiiv turustamise keelu ühekordsetele plasttoodetele nagu söögiriistad (kahvlid, noad, lusikad, söögipulgad), taldrikud, kõrred, vatitikuvarred, joogisegamispulgad, varred, mida kinnitatakse õhupallide külge, vahtpolüstüreenist valmistatud toidupakendid ning oksüdantide toimel lagunevad plastist tooted. (EN direktiiv 2019/904 art 5 p 1) Edaspidi võiks täiendavalt uurida, kuidas see direktiiv pakendiettevõtjaid mõjutab.

1.2. Pakendiga seotud probleemid

Plastkandekotte toodetakse kõrvalistest lisanditest, mis naftatootmise kõrval üle jäävad. Nafta kuumutatakse ligi 400°C juures, et eraldada erinevad komponendid. Plastkandekottide tootmiseks kulub 4% kogu maailma naftast ning lisaks kasutatakse tootmisprotsessi käigus elektrienergiat. (Pesti 2013)

Kõige tavalisem plastkandekott, mida toodetakse naftast, laguneb soodsates tingimustes 700-1000 aastat. Ebasoodsates tingimustes plastkandekott ei lagunegi. Viimasel ajal märgitakse sageli kottidele peale sõna „biolagunev“, kuigi seda enamuse kottidele lisada ei tohiks. Päriselt biolagunev on kott ainult siis, kui see koosneb 100% taimsetest polümeeridest. Eksitavalt märgitakse sõna „biolagunev“ peale ka kottidele, mis koosnevad ainult 25% või 50% taimsetest polümeeridest ning mille ülejäänud koostis on plastik, mis ei lagune nii nagu taimne polümeer. Veel kutsutakse „biolagunevateks“ ainult tööstuslikes tingimustes lagunevaid kotte, mis lagunevad temperatuuril 70°C. See temperatuur ei ole aga looduslikus keskkonnas loomulik. Valesti märgitud sõna eksitab

tarbijat nn biolagunevat kotti panema biojätmete prügikasti, kuhu see tegelikkuses ei sobi. (Pesti 2013; Skepast&Puhkim ... 2015, 13)

Niinimetatud biolagunevate kottide õige nimetus on „oksüdantide toimel biolagunev“ või „oksüdantide toimel lagunev“. Nendesse kottidesse lisatakse lisaks plastile lisaaineid, mille tõttu laguneb plastmaterjal ajapikku väikesteks tükkideks, kuid mitte täielikult. Selliste kottide nimetamine biolagunevateks on eksitav, sest väikesteks tükkideks lagunevad kotid ei lahenda jäätmeprobleemi ja saastavad keskkonda samamoodi nagu plastkandekotid, mis ei lagune. Tükid, mis ei lagune, jäävad loodusesse ja ohustavad loomariiki ning on koormaks keskkonnale. (EN direktiiv 2015/720) Pakendiseadus sätestab, et selliste oksüdantide toimel lagunevate plastkandekottide müüki ja tasuta andmist tuleb pakendiettevõtjal müügikohas vältida (PakS §5).

100% biolagunev kott on toodetud 100% bakterite poolt ära söödavast materjalist ning see laguneb soodsates tingimustes lühikese aja jooksul täielikult. Samas on see kott nõrk ja kallis ning ei tasu end ära. (Pesti 2013)

2015. aasta novembris viis Skepast&Puhkim läbi uuringu „Õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs“. Uuringu vajadus tulenes pakendidirektiivi muudatusest seoses õhukeste plastkandekottide tarbimise vähendamisega ja selle eesmärgiks oli saada tõesed lähteandmed õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta Eestis ja selgitada välja võimalikud õhukeste plastkandekottide vähendamiseks rakendatavad meetmed Eestis. Uuringu valimi moodustasid järgmised spetsialiseerimata kauplused suurtes jaekettides: Rimi, Selver, Prisma, Coop (endised ETK kauplused), R-kioskid, Circle K (endine Statoil) jt. Küsitleti kauplusi, mis tegelevad majatarvetega, kodumasinatega, ehitusmaterjalidega, parfümeeriakaupadega jms ning viidi läbi vaatlus küsitluses saadud tulemuste täpsustamiseks ja tarbija käitumise jälgimiseks. (Skepast&Puhkim ... 2015, 5-6)

Uuringust selgus, et inimene kasutab ligikaudu 164 plastkandekotti aastas võttes arvesse plastkandekottide kogutarbimise ja küsitluse piirkondades elavate inimeste arvu 2014. aastal ehk ligikaudu 812 000 elanikku. Lisaks selgus, et eriti õhukesti plastkandekotte müüakse 3,1 miljonit tükki aastas, mis on vaid 3% kogu tarbimise hulgast. Tasuta antakse ära 111,8 miljonit tükki aastas, mis on 97% kogu tarbimise hulgast. (*Ibid.*, 9)

Uuringus pakuti välja, et plastkandekottide tarbimise vähendamiseks tuleks kotid maksustada. Esiteks laekuks tulu riigieelarvesse ning teiseks mõtleks tarbija ostu sooritades rohkem oma eelistuste peale, kui plastkandekoti hind oleks märgatavalt kõrgem ning suure tõenäosusega eelistaks korduvkasutatavat riidest kotti plastkandekotile. Samas tuleks arvestada ka seda, et sel juhul peaksid kauplustes olema käepärased alternatiivid, kuna vastasel juhul ei saavutata eesmärki olla loodussõbralikum, vaid tekitatakse tarbijates viha. (*Ibid.*, 15)

Uuringust selgub, et Rimi tõi juba 2014. aastal müügile võrkkotid alternatiivina puu-, juur- ja köögiviljade pakendamiseks. Tarbijad ei olnud neid veel 2015. aastal omaks võtnud ning põhjenduseks toodi, et võrkkott ei ole mugav kasutamiseks, sest mõned puu-, juur ja köögiviljad on mullased või lähevad kergesti katki. Samas kui võrkkoti hind on üks euro ning eriti õhukene plastkandekott on tasuta, siis on ilmselge, et tarbija kasutab varianti, mis ei maksa. (*Ibid.*, 16)

Lisaks ei ole võimalik kasutada võrkkotti ka selliste määrida võivate toiduainete pakendamiseks nagu kilepiim, kohupiim, jahu, suhkur, lahtised küpsised jms. Nende kaupade jaoks tuleks siiski kasutada eriti õhukese plastkandekoti asemel biolagunevat kotti, mis on 100% taimsetest põlu-meeridest. Neid kotte hetkel tuntumatest kauplustest aga ei leia. (*Ibid.*, 16)

Mõningad aastad tagasi hakati kauplustes plastkandekottidele pakkuma alternatiivina paberkotti ja tarbijat veendi, et see on keskkonnale säästlikum, kuna see kõduneb. 2011. aastal viidi läbi uuring, millest selgus, et paberkoti tootmisele kulub neli korda rohkem energiat kui plastkandekotile, kuna paberkottide tootmiseks vajalik materjal tuleb 100% metsadest ja metsi tuleb maha raiuda. Paberkoti tootmisprotsessis tekib suurem kontsentratsioon mürgiseid kemikaale kui ühekordselt kasutatavate kilekottide valmistamisel. Lisaks sellele kaalub paberkott rohkem kui plastkandekott mis tähendab, et transpordiks kulub rohkem energiat. (Bell, Cave 2011, 2-5)

Paberkott pole nii vastupidav ning rebeneb suurema tõenäosusega kui plastkandekott – eriti märjaks saades. Vaatamata väikesele vastupidavusele on paberkoti eeliseks see, et see laguneb kordades kiiremini kui plastkandekott. Uuring võtab kokku, et kõige mõistlikum oleks kasutada riidest kotte, hoolimata sellest, et nende tootmisest tekib kõige rohkem süsinikku, kuna need on kõige vastupidavamad. Samas on riidest kottide kasutamine kasulik ainult siis, kui kasutada ühte kotti mitmeid aastaid. Kui see ei ole tarbija jaoks variant, soovitatakse kasutada pigem plastkandekotte kui paberkotte. Seda eeldusel, et plastkandekotti hiljem uuesti prügikotina kasutatakse. (*Ibid.*, 2-8)

Tuleb välja, et paberkottide ja nn biolagunevate kottide tarbimine ei aitagi keskkonna säästmisele niivõrd palju kaasa ning riidest kottide kasutamine võib olla üks parimaid variante muude kottide alternatiiviks.

1.3. Pakendiseaduse muudatuste arvatav mõju

Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu juurde käivas seletuskirjas on välja toodud seaduse muudatuste arvatav mõju majandusele ja looduskeskkonnale. Arvatakse, et plastkandekottide tasuta jagamise keeluga võib olla ebasoovitav mõju ettevõtluskeskkonnale ja ettevõtete tegevusele. (Seletuskiri pakendiseaduse muutmise ... 2017)

Eeldatavalt võib plastkandekottide tasuta jagamise keelul olla mõningane kasumlik mõju kaupluste käibe. Müügikohad võivad saadud täiendavat tulu kasutada näiteks alternatiivsete kandekottide hinna alandamiseks ja tarbijate keskkonnateadlikkuse parandamiseks. Samas toob meetmete rakendamine endaga kaasa lisanduva andmete esitamise kohustuse, mis võib mõnevõrra suurendada pakendiettevõtjate halduskoormust. (*Ibid.*)

Kuna jaekaubandus Eestis on aastate jooksul aina rohkem ketistunud, ei ole suuremate jaekettide väiksemad müügikohad seaduse muudatusest niivõrd mõjutatud, kuna väiksemate müügikohtade eest esitab andmeid jaeketi keskkontor. Samas peab väiksem müügikoht siiski pidama ise arvestust oma plastkandekottide üle ning andma aru keskkontorile, kus kõik andmed kokku pannakse ning seejärel Pakendiregistrile esitatakse. Pakendiregistri aruande esitamisest on vabastatud ainult need müügikohad, mille pindala on väiksem kui 100-ruutmeetrit ning selliseid kauplusi on Eestis hinnanguliselt 780. (*Ibid.*)

Eeldatav mõju elu- ja looduskeskkonnale on positiivne. Keskkonnasõbralike alternatiive plastkandekottidele eelistades väheneb ökoloogiline jalajälg. Seaduse muudatuse peamine eesmärk on mõttetult soetatud toote tarbimise ning sellest tulenevalt keskkonnale ebasoodsat mõju avaldavate jäätmete tekke vähendamine ja vältimine. Kui iga tarbija vähendab plastkandekottide tarbimist 10%, kulutab Eesti tarbijaskond umbes 27 miljoni plastkandekoti võrra vähem ressursse. Sellega seoses väheneb vajadus plastkandekottide kokku kogumisele, töötlemisele ja nii satub neid vähem loodusesse. (*Ibid.*)

Eeldatakse, et tarbijaid plastkandekottide tasuta jagamise keeld oluliselt ei mõjuta, kuna see ei mõjuta toimetulekut. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu võidakse hakata rohkem kasutama paberkotte ning see võib endaga kaasa tuua olmejäätmete koguse mõningase kasvu, kuna paberkotid kaaluvad rohkem kui plastkandekotid. Üldiselt ei tohiks seaduse muudatusel ebasoovitavaid mõjusid elu- ja looduskeskkonnale olla. (*Ibid.*)

Kokkuvõtvalt eeldatakse, et pakendiseaduse muudatuste tõttu võivad pakendiettevõtjad saada täiendavat müügitulu, aga halduskoormus võib kasvada. Tarbijatele ei tohiks seadusemuudatus olulist mõju avaldada.

2. PAKENDISEADUSE MUUDATUSTE MÕJUD

Lõputöö raames viis autor läbi kaks ankeetküsitlust ning Pakendiregistri ja Keskkonna-inspektsiooni andmepäringu.

2.1. Uuringu metoodika ja valimi tutvustus

Lõputöö raames läbiviidud küsitlustest üks oli suunatud pakendiettevõtjatele ning teine tarbijatele (lisa 1 ja 2). Ankeetküsitluste eesmärk oli välja selgitada pakendiseaduse muudatuste mõju pakendiettevõtjatele ja tarbijatele, hinnata teadlikkust ning uurida arvamust. Lisaks soovis autor välja selgitada, kas seaduse muudatus on oma eesmärgi täitnud. Pakendiregistri ja Keskkonna-inspektsiooni andmepäringuga sooviti saada statistilisi andmeid pakendiaruannete kohta.

Pakendiettevõtjate küsitluse valimi moodustas autor Pakendiregistrile kuni 2017. aastani andmeid esitanud ettevõtjatest. Nimekirjas oli 4508 ettevõtjat. Pakendiettevõtjate küsitluse valimiks kasutati süstemaatilist juhuvalimit. Autor sorteeris ettevõtjad tähestikulisse järjekorda ning valis küsitluseks iga kuuenda ettevõtja. Sellest moodustasid valimi 750 ettevõtjat. Autor otsis lisaks veel jaemüügiga tegelevaid ettevõtjaid ning kokku saadeti küsitlus 877 ettevõtjale.

Autor saatis ettevõtjatele e-kirja ettepanekuga teha intervjuu pakendiseaduse muudatuste teemal. Kuna autor arvas, et ettevõtjad ei pruugi erinevatel põhjustel olla huvitatud intervjuude andmisest, lisas autor e-kirjaga kaasa lingi *Google* keskkonnas koostatud küsimustikule ja palus ettevõtjatel, kes ei soovi intervjuud anda, leida aega küsimustikule vastamiseks.

Nagu autor oli arvanud, ei vastanud intervjuu ettepanekule ükski ettevõtja. Siiski leidsid 55 ettevõtjat aega vastata ankeetküsimustikule. Kuigi e-kirjas oli märgitud, et küsimustik on suunatud ettevõtjatele, kellel on müügikoht, vastasid küsitlusele siiski kaheksa ettevõtjat, kellel müügikohta polnud. Selle tõttu eemaldas autor vastanute hulgast kaheksa ettevõtja vastused ehk analüüsis 47 ettevõtja vastuseid (lisa 3).

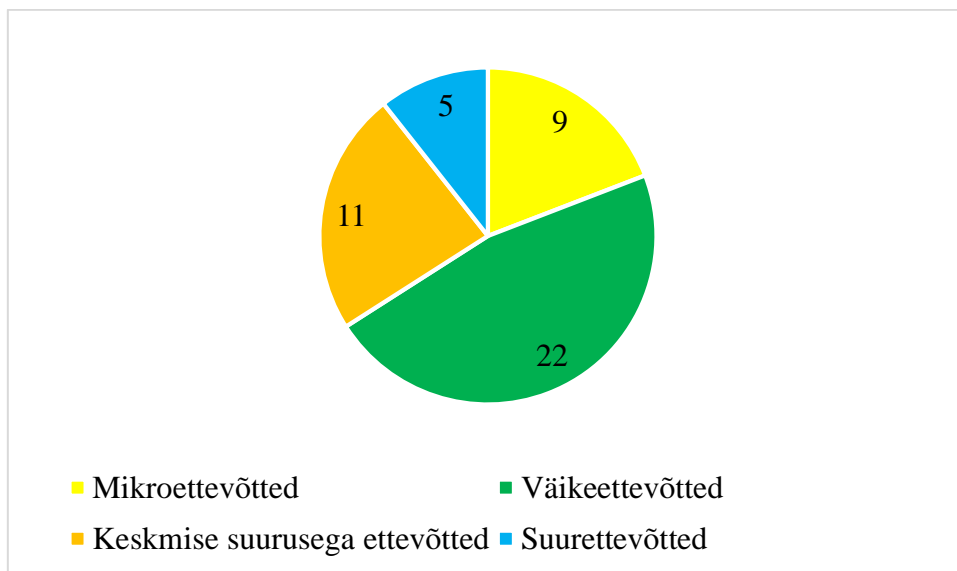
Pakendiettevõtjate küsimustik koosnes kokku 24 kohustuslikust küsimusest. Kaks valikvastustega küsimust olid ülesehitatud selliselt, et nendele vastates võis saada lisaküsimuse. Viimane küsimus oli vabatahtlik ning suunatud pakendiettevõtjatele, kes soovisid omaltpoolt veel midagi lisada.

Tarbijatele suunatud küsitluse valimi moodustas autor mugavus- ja lumepallivalimina. Autor jagas *Google* keskkonnas koostatud ankeetküsitluse vormi sotsiaalmeedias ning palus oma tutvusringkonna inimestel seda edasi jagada. Küsitlus koosnes 32 kohustuslikust valikvastusega küsimusest, millest 5 olid küsimused vastajate profiili kohta. Küsitlusele vastas 101 tarbijat (lisa 4).

Mõlemad küsimustikud olid üles ehitatud nii, et vastajad saaksid soovi korral vastata küsimustele vabas vormis ehk enamuse küsimustele oli lisatud lahter „Muu“.

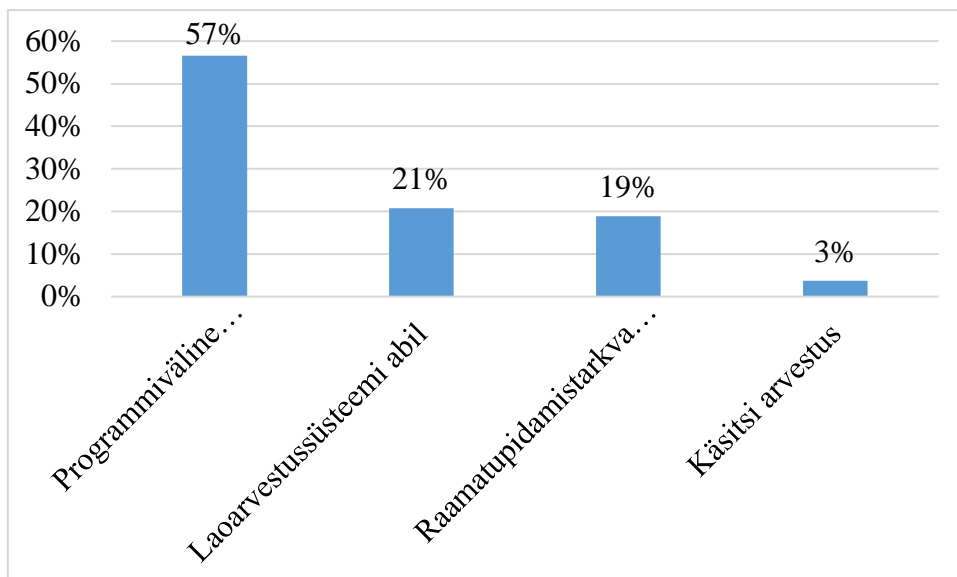
2.2. Pakendiettevõtjate küsitluse tulemused ja analüüs

Pakendiettevõtjate küsitluse vastanute hulgas oli 9 mikroettevõtjat, 22 väikeettevõtjat, 11 keskmise suurusega ettevõtjat ning 5 suurettevõtjat (joonis 1).

Joonis 1. Vastanud pakendiettevõtjate profiil
Allikas: autori koostatud lisa 2 andmete põhjal

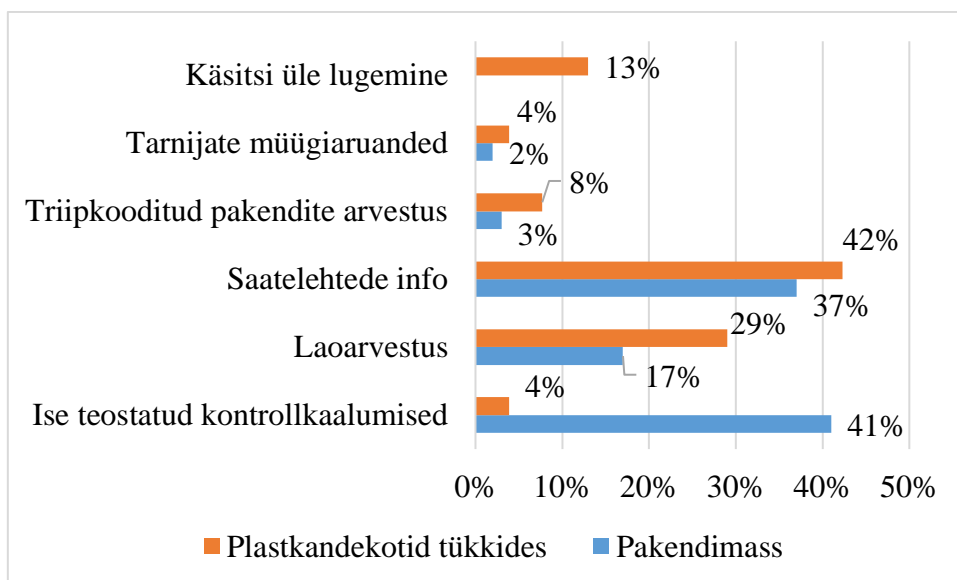
Esimese küsimusena küsis autor ettevõtjatel, et millise tegevusega kaasneb ettevõttes pakend. 67% ettevõtetest kaasnes pakend müügitegevusega, 30% transpordiga ning 3% tootmisega.

Joonis 2. Pakendiarvestuse süsteemid

Allikas: autori koostatud lisa 2 andmete põhjal

Järgmisena küsiti, mis süsteemiga peetakse ettevõttes pakendi üle arvestust. Vastajad peavad kõige rohkem arvestust programmiväliselt (joonis 2). Selgus, et on ka selliseid ettevõtjaid, kes peavad arvestust kahe või isegi kolme viisi abil.

Joonis 3. Pakendiarvestuse meetodid

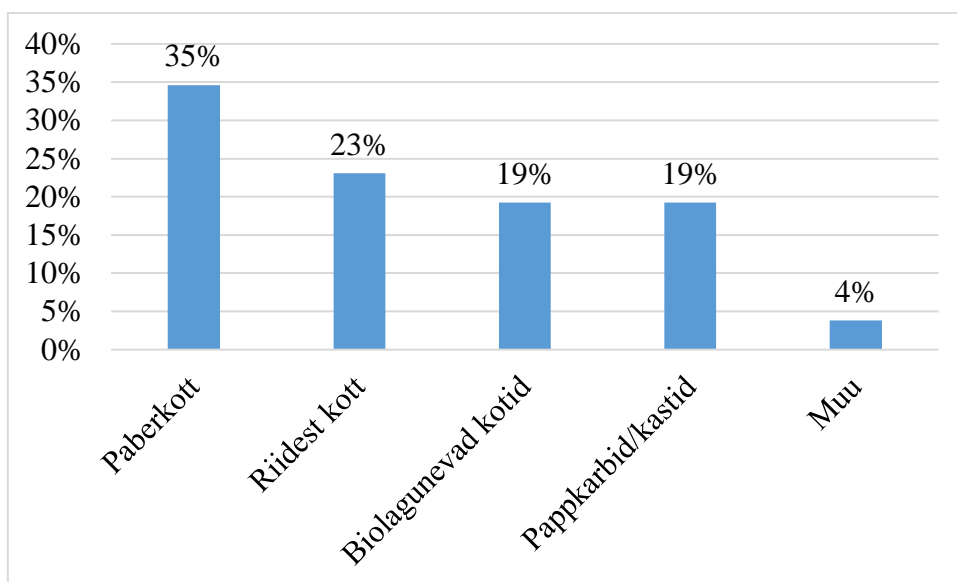
Allikas: autori koostatud lisa 2 andmete põhjal

Lisaks uuriti, kuidas peetakse arvestust pakendimassi ja plastkandekottide tükkide kohta eraldi. Selgus, et pakendimassi üle peetakse peamiselt arvestust ise teostatud kontrollkaalumiste ja saate-

lehtede info põhjal. Plastkandekottide kohta tükkides peetakse peamiselt arvestust saatelehtede info ja laoarvestuse põhjal. Ühine populaarseim meetod on saatelehtede info põhjal arvestuse pidamine. (joonis 3)

Küsitlusele vastanud ettevõtjatest on kohustus Pakendiregistrile pakendiaruanne esitada 91%. Kohustus puudub 2% vastanutest ja 6% pole kohustusest teadlikud. Kõik 91%, kel on kohustus pakendiaruanne esitada, on 2018. aasta kohta aruande esitanud. Üks ettevõtjatest, kes pole kohustusest teadlik, on 2018. aasta kohta pakendiaruande siiski esitanud.

Uuringust selgus, et ettevõtjate poolt enim pakutav alternatiiv plastkandekotile oli paberkott - seda pakuvad 35% ettevõtjatest. 23% vastanutest pakuvad riidest kotti, 19% biolagunevaid kotte, 19% pappkarpe/kaste ning 4% muud (joonis 4). Analüüsist selgus, et 30% pakendiettevõtjatest ei paku klientidele alternatiive plastkandekottidele, kuigi seadus selleks kohustuse seab.

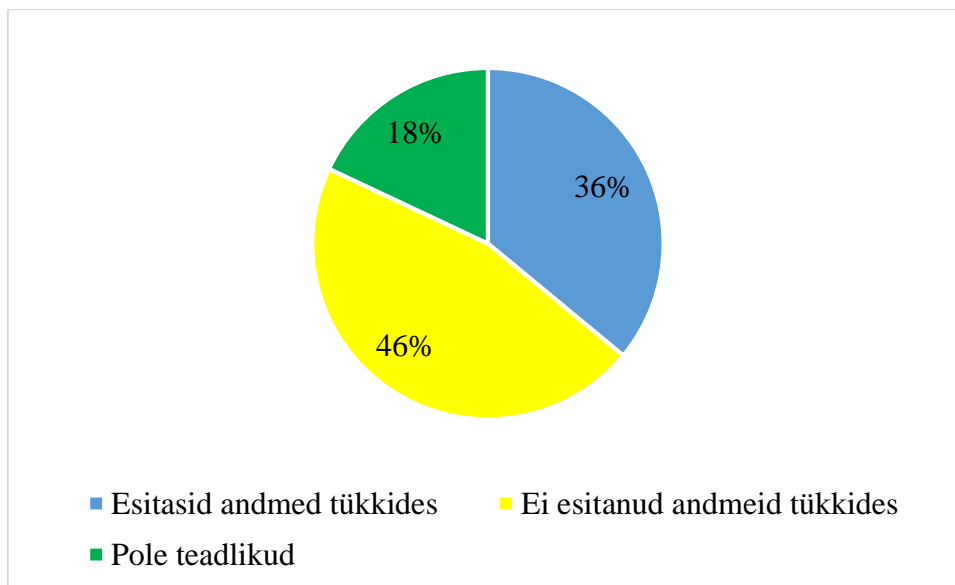

Joonis 4. Plastkandekottidele pakutavad alternatiivid
Allikas: autori koostatud lisa 2 andmete põhjal

Analüüsist selgus, et vastanud ettevõtjatest 55% on kohustus pakendiaruanne auditeerida, 38% ei ole ning 6% pole teadlikud. 62% nendest vastajatest, kel on auditeerimise kohustus, on teadlikud pakendiseaduse muudatustest. Samas ettevõtjatest, kellel pole auditeerimise kohustust, on teadlikud täpselt pooled. Autor eeldas, et nendest ettevõtjatest, kel on auditeerimise kohustus, vastavad vähemalt 90%, et on teadlikud seaduse muudatustest, kuid selgus, et audiitorkontroll ei ole mõjutanud ettevõtjate teadlikkust niivõrd palju. (lisa 5)

Ettevõtjatest, kes väitsid, et nad on teadlikud pakendiseaduse muudatustest, olid kõik peale ühe esitanud 2018. aasta andmete kohta Pakendiregistrile aruande. Üks vastaja, kes seda ei teinud, ei ole selleks kohustatud, kuna tema müügikoht on alla 100-ruutmeetrise pindalaga. Samas pea pooled ehk 43% nendest, kes väitsid, et on teadlikud seaduse muudatustest ja omavad müügikohta, mille pindala on suurem kui 100-ruutmeetrit, ei ole esitanud Pakendiregistrile aruannet plastkandekottide kohta tükkides. Nendest vastajatest, kes väitsid, et on seaduse muudatusest teadlikud mingi määral, ei ole ükski ettevõtte, kel on tegelikult kohustus, esitanud plastkandekottide aruannet tükkides. (lisa 5)

Vastanud pakendiettevõtjatest 43% on suurema pindalaga müügikohti kui 100-ruutmeetrit. Kui vaadelda vastajaid, kel 100-ruutmeetrise pindalaga müügikoht olemas ja võtta arvestusest välja ettevõtjad, kes ei kasutagi plastkandekotte, selgub, et vähemalt 46% ettevõtjatest ei ole andmeid plastkandekottide kohta tükkides esitanud (joonis 5). See tähendab, et pea pooled vastanutest ei täida seadusest tulenevaid kohustusi. Andmeid plastkandekottide kohta tükkides esitas ainult 36% pakendiettevõtjatest (lisa 5).

Joonis 5. Plastkandekottide andmete esitajad ja mitte-esitajad

Allikas: autori koostatud lisa 2 andmete põhjal

50% pakendiettevõtjatest, kes oma kohustust andmeid plastkandekottide kohta tükkides Pakendiregistrile esitada täitsid, vastasid, et nende halduskoormus suurenes. 55% pakendiettevõtjatest, kel on üle 100-ruutmeetrise müügikoht ja kes vastasid, et peavad plastkandekottide üle tükkides arvestust, vastasid, et nende halduskoormus suurenes.

Uuringust selgus, et 25% vastanutest, kes peavad plastkandekottide üle arvestust, kaasnes seoses pakendiseaduse muudatustega lisakulutusi. Lisakulutusi ei kaasnenud 65% vastajatest ning 10% vastanutest ei ole lisakulutustest teadlikud. Pakendiettevõtjatest, kel lisakulutused kaasnesid, tekkisid 31% need seoses täiendavate tööjõukuludega, 31% teenustasudega taaskasutusorganisatsioonidele, 26% alternatiivsete pakendite pakkumisega, 6% auditi ning 6% uue programmi kasutusele võtt.

Kuue viimase küsimuse puhul tuli ettevõtjatel hinnata väiteid seitsme punkti skaalal, kus hinne üks tähendas, et ei ole üldse mõjutanud ja seitse, et on palju mõjutanud. Autor võttis arvesse vaid neid ettevõtjaid, kes plastkandekottide kohta arvestust pidasid. Esimesena hindasid ettevõtjad, kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte majandusnäitajaid. Keskmine hinnang küsimusele oli 2,55, mis tähendab, et pakendiseaduse muudatused ei ole pakendiettevõtjate majandusnäitajaid oluliselt mõjutanud. Suurettevõtjad hindasid antud väidet kõige kõrgemalt. Nende keskmine hinnang oli 4,00, millest võib järeldada, et nemad on seaduse muudatustest rohkem mõjutatud, kuna nende üle on suurem kontroll kui väikeste ettevõtete üle ning seadustest kõrvale hiilida on keerulisem.

Teisena tuli hinnata, kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte müügitulu vähenemist. Keskmine hinnang küsimusele oli 2,15, mis tähendab, et müügitulude vähenemine ei ole oluliselt mõjutatud. Kõrgeim keskmine hinnang 3,40 oli vastajatel, kel tekkisid seoses pakendiseaduse muudatustega lisakulutused.

Kolmandana hinnati, kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte kulude suurenemist. Küsimuse keskmine hinnang oli 3,10, mis võib tähendada, et pakendiseaduse muudatused on mingil määral lisakulutusi tekitanud. Kõige enam olid mõjutatud need ettevõtjad, kes vastasid ka varasemalt, et nende ettevõttele kaasnesid lisakulutused. Nende vastajate keskmine hinnang küsimusele oli 4,60.

Järgmisena hinnati, kas pakendiseaduse muudatused on mõjutanud ettevõtet (pakendamisel, taaskasutusel) lähtuma rohkem säästvast mõtteviisist. Keskmine hinnang küsimusele oli 3,70, millest võib järeldada, et ligi pooled vastanutest on mõjutatud olema rohkem säästvad. Kõrgeima hinnangu on küsimusele andnud nii suurettevõtjad kui ka väikeettevõtjad.

Kahel viimasel väitel, mida ettevõtjatel hinnata tuli, tähendas hinne üks, et ei ole üldse nõus ning seitse, et täiesti nõus. Eelviimane väide oli, et pakendiseaduse muutmine on tõhus viis propageerida taaskasutust ja säästlikkust. Üldine keskmine hinnang oli 3,60, millest võib järeldada, et suurem osa ettevõtjaid on pakendiseaduse muudatustega nõus. Enim olid väitega nõus ettevõtjad, kes esitasid Pakendiregistrile andmed plastkandekottide kohta tükkides.

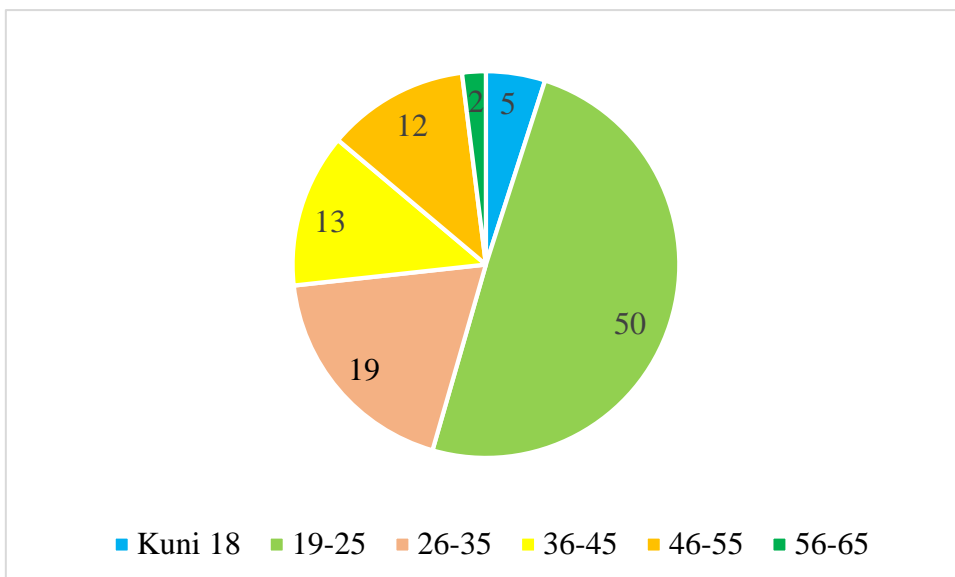
Viimane väide oli, et pakendiseaduse karmistamine aitab vähendada pakendi kasutamist. Üldine keskmine hinnang oli 3,25. Võib öelda, et ligi pooled vastanutest nõustuvad. Vähim olid väitega nõus mikroettevõtted.

Küsimustiku lõppu oli ettevõtjatel võimalus kirjutada mõtteid pakendiseaduse ja selle muudatuste osas. Eesmärgiks oli saada ettevõtjate originaalseid ideid ja mõtteid. Mõned ettevõtjad kasutasid võimalust oma arvamust avaldada. Kokkuvõtvalt on ettevõtjate pahameel tingitud halduskoormuse suurenemisest, lisakulutustest ning süsteemi kitsaskohtadest. (lisa 6)

2.3. Tarbijate küsitluse tulemused ja analüüs

Tarbijate küsitluse eesmärk oli välja selgitada, kuidas mõjutab plastkandekottide tasuta jagamise keeld tarbijaid ning kuidas tarbija plastkandekottidesse ja selle alternatiividesse suhtub, et anda pakendiettevõtjatele nõu vastavalt tarbija nõudlusele.

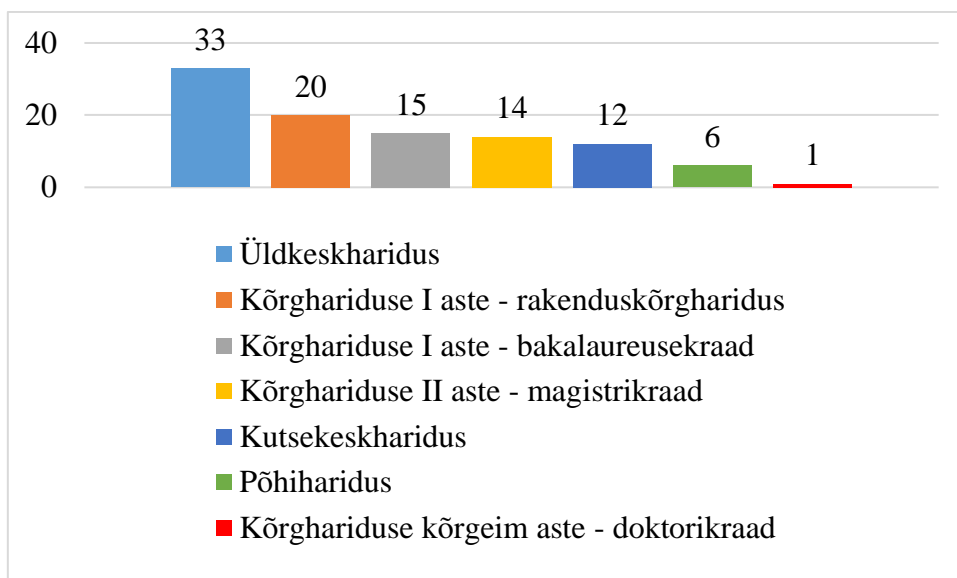
Tarbijatele suunatud küsitlusele vastas 101 tarbijat. Vastajatest 24 olid mehed ning 77 naised. Vanuselõikes jagunesid vastajad seitsmeks (joonis 6). Valdava enamuse vastajatest moodustasid 19-25-aastased. Üle 65-aastaseid vastajaid polnud.

Joonis 6. Vastajate vanused

Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

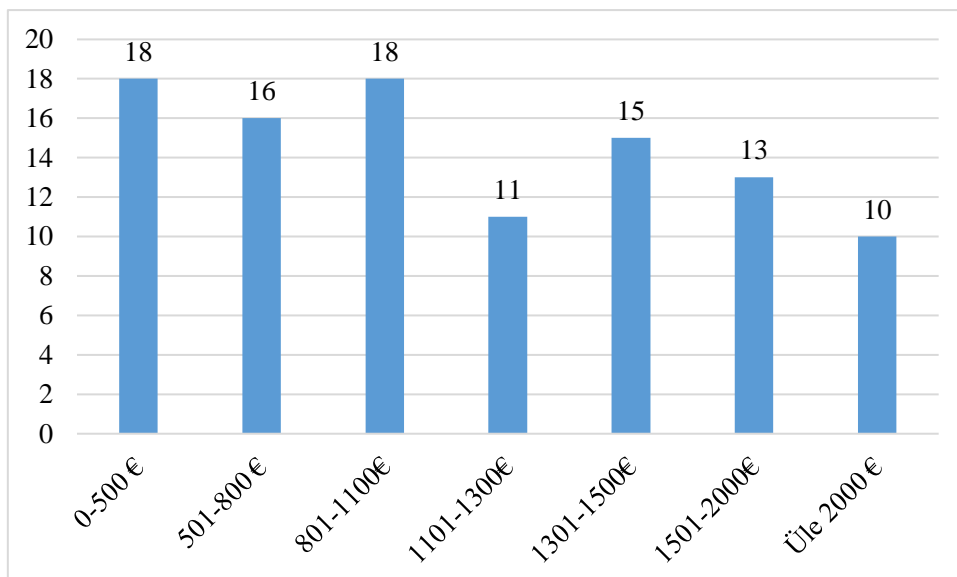
Omandatud haridustaseme järgi jaotusid vastajad samuti seitsmeks (joonis 7). Valdav enamus vastanutest oli omandanud üldkeskhariduse või kõrghariduse esimese astme. Vaid üks vastaja oli omandanud doktorikraadi.

Joonis 7. Vastajate haridustase

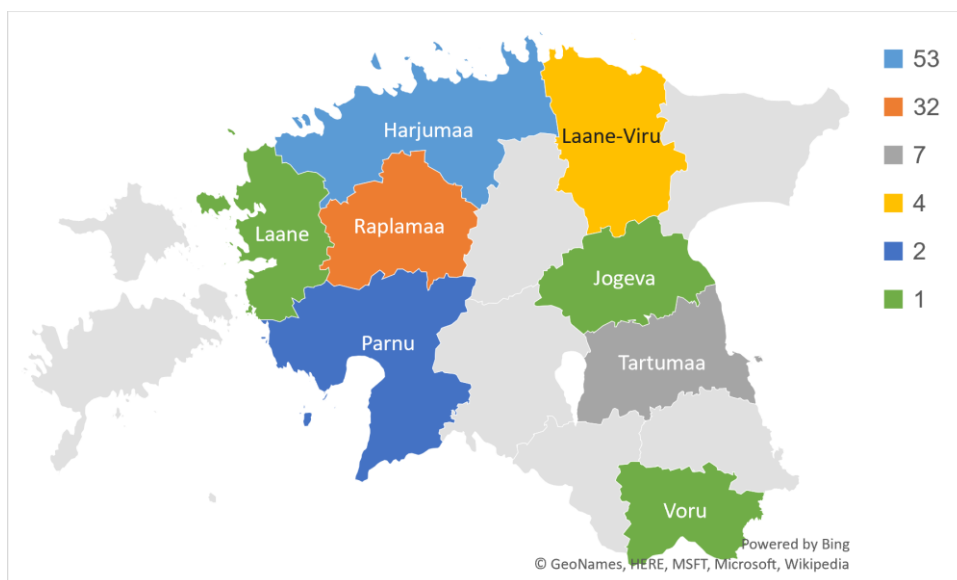
Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

Veel jaotusid vastajad brutokuupalga järgi (joonis 8). Enim vastanuid oli 0-500€ ja 801-1100€ teenivate tarbijate hulgas. Vähim oli vastajaid üle 2000€ teenivate tarbijate hulgas.

Joonis 8. Vastajate brutokuupalk
Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

Viimasena jaotas autor vastajad maakonniti (joonis 9). Variantide hulgast oli eraldi Harjumaast välja toodud Tallinn. 33 vastajat elab Tallinnas, 20 Harjumaal, 7 Tartumaal, 2 Pärnumaal, 4 Lääne-Virumaal, 32 Raplamaal, 1 Võrumaal, 1 Jõgevamaal ning 1 Läänemaal.

Joonis 9. Tarbijate elukohad
Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

Vastajatest 24 väitsid, et on kursis pakendiseaduse muudatustega. 51, et on mingil määral teadlikud ning 26, et ei ole. Ainuüksi selle küsimuse vastustega ei saa teha järeldusi, kas tarbijad tegelikult

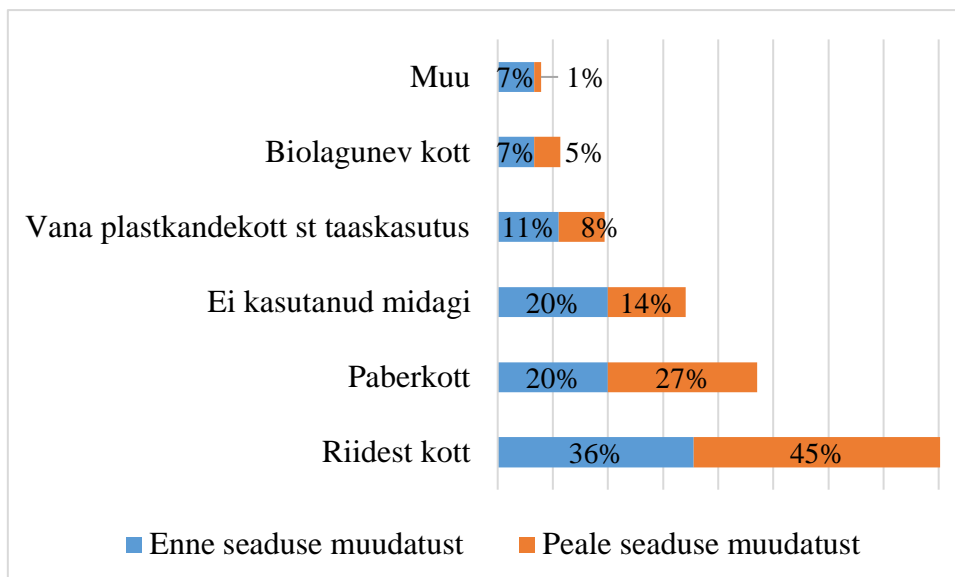
olid teadlikud või mitte, kuna peale sellele küsimusele vastamist tuli nähtavaks pakendiseaduse muudatuse §5 lg 2, mis enim tarbijat mõjutab.

Pakendiseaduse muudatused on mõjutanud 26 tarbija ostuharjumusi. 41 tarbija ostuharjumused ei ole mõjutatud ning 34 tarbijal nii ja naa. Autor vaatles eraldi vastajaid, kes väitsid, et nende ostuharjumused on mõjutatud ja leidis, et nendest 26 vastajast 22 vastasid, et kasutasid enne seaduse muudatust plastkandekotte. Peale seaduse muudatust kasutas neist plastkandekotte vaid 8. Ülejäänud neli vastajat ei kasutanud plastkandekotte enne ega pärast seaduse muudatust. See tähendab, et üle poole ehk 64% vastajatest lõpetas peale plastkandekottide tasuta jagamise keelu kehtestamist plastkandekottide kasutamise.

Veel võrdles autor 26 jaatavalt vastanud tarbija vastuseid küsimustele „Kas Te pakendasite puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse?“ enne ja pärast seaduse muudatust. 26 vastajast 21 vastasid, et enne seaduse muudatust nad pakendasid puu-, juur- ja köögivilju eraldi kottidesse. Peale seaduse muudatust pakendasid eelnevast 21 vastajast kaupu eraldi 8. Ülejäänud viis ei pakendanud kaupu eraldi enne ega pärast seaduse muudatust. See tähendab, et üle poole vastajatest, täpsemalt 62%, lõpetasid peale seaduse muudatust puu-, juur- ja köögiviljade pakendamise eraldi kottidesse.

Kui vaadelda küsimust plastkandekottide kasutamise kohta eraldi ilma ostuharjumuste mõjutuseta, selgub, et 101 vastajast 22 ei kasutanud juba enne seaduse muudatust plastkandekotte. 22 vastajast 4, kes enne plastkandekotte ei kasutanud, hakkas neid kasutama peale seaduse muudatust. 79 vastajast, kes enne kasutasid plastkandekotte, ei kasuta neid enam peale seaduse muudatust 28, mis tähendab, et peale seaduse muudatust on 35% vastajatest oma harjumust muutnud.

Peale pakendiseaduse muudatust ei kasuta plastkandekotte 46% vastanutest. Sarnane tulemus on saadud Keskkonnaministeeriumi poolt tellitud 2018. aasta augustis läbiviidud Eesti elanike keskkonnateadlikkuse uuringus - ligi pooled elanikest väldivad plastkandekottide kasutamist (Eesti elanike ... 2018, 15).

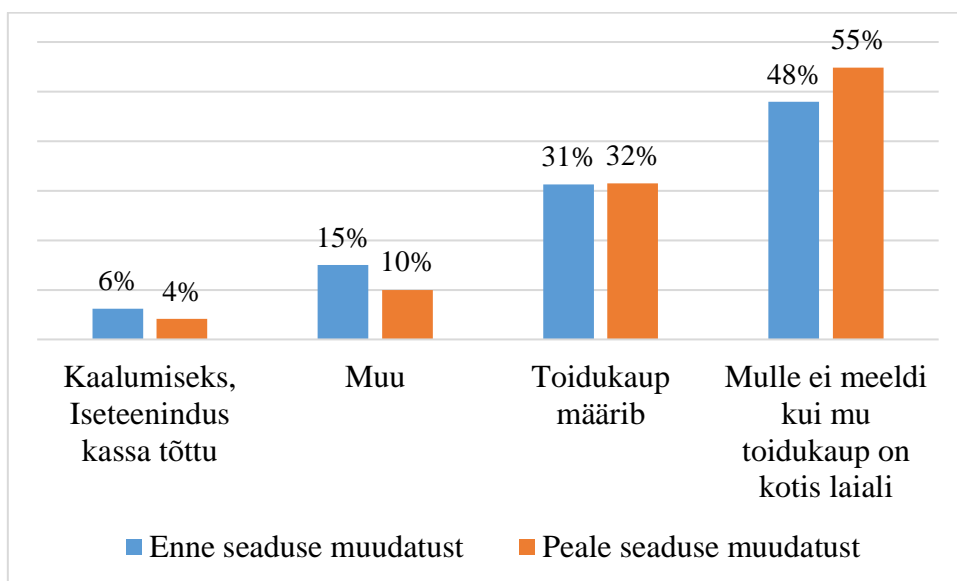
Joonis 10. Tarbijate alternatiivid plastkandekotile
Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

22 vastajat, kes juba enne seaduse muudatust ei kasutanud plastkandekotte, kasutasid alternatiivina biolagunevaid kotte, paberkotte, riidest kotte, vanu plastkandekotte jms. Populaarseim oli riidest kott ning kõige vähem kasutati biolagunevaid kotte. Lisaks autori pakutud vastuse variantidele tõid vastajad välja veel kolm varianti. Tarbijatel küsiti sama küsimust peale pakendiseaduse muudatust uuesti. Riidest kott oli siiski kõige populaarsem alternatiiv ning biolagunev kõige ebapopulaarsem. (joonis 10)

Vastajatest 43% ostsid/võtsid poes käies igakord uue plastkandekoti. 15% taaskasutasid vanu plastkandekotte, 36% vastasid, et kuidas kunagi ning 7% valisid muu variandi. Muu variandina vastati erinevaid vastuseid. Enamus neist vastasid, et ei kasutanud üldse plastkandekotte ning loetlesid üles alternatiivid. Üks vastaja kirjutas, et tema võttis poest iga kord uue eriti õhukese plastkandekoti, kuid taaskasutas seda hiljem koeraga jalutamas käies koera väljaheidete maast korjamiseks.

Veel uuris autor, et kas need vastajad, kes pakendavad puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse, pakendavad eraldi ka banaanid, sidrunid jms (ehk tugevamad toidukaubad, mille pakendamine ei ole hädavajalik) ja miks nad seda teevad. 80 vastajast 61 vastasid, et nad pakendavad banaanid, sidrunid jms eraldi. Üks 61 vastajast täpsustas, et kui ostab toidukaupu ühe kaupa, siis ei pakenda. 80 vastajast 19 vastasid, et nad ei pakenda tugevamaid toidukaupu eraldi. Põhjuseid oli erinevaid,

aga valdav enamus vastas, et neile ei meeldi kui nende toidukaup on kotis laiali ja/või toidukaup määrrib. (joonis 11)

Joonis 11. Tarbijate põhjendused toidukauba eraldi kottidesse pakendamiseks
Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

Peale plastkandekottide tasuta jagamise keeldu pakendas puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse 60% vastajatest. Enne seaduse muudatust oli eraldi pakendajaid 79%. Positiivne on see, et eraldi pakendajaid on jäänud vähemaks.

Nendelt tarbijatelt, kes siiani pakendavad puu-, juur- ja köögivilju eraldi kottidesse, küsiti taaskord, et kas nad pakendavad banaanid, sidrunid jms eraldi ning 61 vastajast 72% vastasid jaatavalt. Enne pakendiseaduse muudatust oli jaatavalt vastanuid 75%, mis tähendab, et olulist muutust ei ole toimunud. Ka põhjused, miks kaupu eraldi pakendatakse olid samad ning nüüdki oli populaarseim põhjendus see, et tarbijale ei meeldi, kui tema toidukaup on kotis laiali. (joonis 11)

Autori arvates ei ole tegelikult vaja kaalumiseks ja iseteenindus kassa tõttu plastkandekotti kasutada. Kaalutava toidukauba plastkandekotti pakendamine ning korraga kaalule asetamine on mugavam, kuid toidukaup on võimalik kaalule asetada ka ilma kotita ning kaalukleeps otse toidukauba peale kleepida. Paar vastajat mainis, et nemad panevad kaalutava toidukauba plastkandekotti, kuna klienditeenindaja ei ole nõus kaupa üksikhaaval kaaluma ja kassast läbi laskma. See on probleem, millega tuleks tegeleda. Ilmselt ei ole tarbija nõus nii pea kotist loobuma,

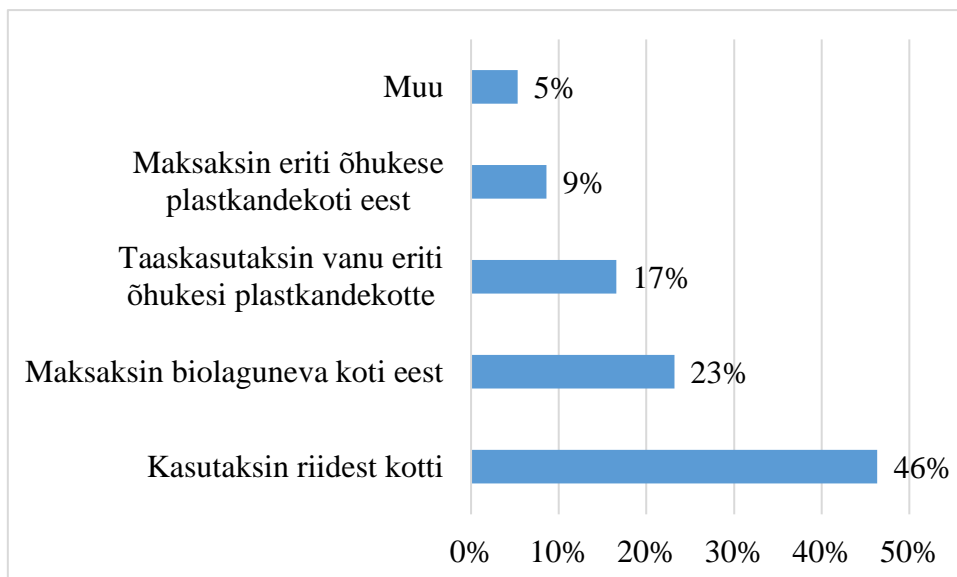
mistõttu tuleks kiiremas korras võtta kasutusele mõni loodussõbralik alternatiiv, et tarbijal oleks iseteeninduskassas mugav ning klienditeenindaja töö kassas saaks ka edaspidi kiirelt tehtud.

81 tarbijat vastasid, et nad kasutaksid eriti õhukese plastkandekoti asemel biolagunevat kotti, kui neid jagataks tasuta. 15 vastajat ei kasutaks biolagunevat kotti ning 5 vastajat vastasid muu variandiga. Muude vastuste hulgas oli vastaja, kes kirjutas, et ta kasutaks hea meelega biolagunevaid kotte, kuid need lähevad liiga kergesti katki.

94 vastajat valiksid eriti õhukese plastkandekoti asemel biolaguneva koti, kui need oleksid mõlemad sama hinnaga. Nendele, kes valiksid pigem eriti õhukese plastkandekoti, esitati lisaküsimus, et miks nad sellise valiku teeksid. Enamus tarbijaid vastas, et võtaksid plastkandekoti harjumusest. Lisaks laguneb biolagunev kott tarbija arvates liialt kiiresti. Vastati ka, et eriti õhukest plastkandekoti saab taaskasutada koera väljaheidete maast korjamiseks. Vaid üks tarbija teadis, et biolagunev kott on tänapäeval tarbijat eksitav sõna ning tegelikult sisaldavad need kotid, mida tänapäeval kauplustes alternatiivina müüakse mikroplasti osakesi, mis lagunevad väga kaua ja tegelikult ei ole keskkonna säästmise mõttes vahet, kas tarbitakse nn biolagunevaid kotte või eriti õhukesi plastkandekotte, sest mõlemad reostavad loodust.

Tarbijatelt küsiti, et kas poodides, mida nad külastavad pakutakse alternatiive õhukestele plastkandekottidele. 101 vastajast 93 vastas, et pakutakse ning 5, et ei pakuta ja 3 vastajat polnud teadlikud. Seejärel küsiti, et kas poodides pakutakse alternatiive eriti õhukestele plastkandekottidele. 101 vastajast 56 vastasid, et pakutakse, 26, et ei pakuta ning 19, et nad pole teadlikud.

Autor soovis teada, milliseid alternatiive kasutaksid tarbijad siis, kui uus pakendiseaduse muudatus keelaks plastkandekottide tasuta jagamise täielikult. Nagu eelnevategi küsimuste juures, on ka selle küsimuse juures näha, et enim eelistatakse riidest kotti. Taaskord on näha, et tarbija valiks biolaguneva koti, kuna ei olda teadlik sellest, et kauplustes müüdavad nn biolagunevad kotid on keskkonnale pea sama kahjulikud kui eriti õhukesed plastkandekotid. (joonis 12)

Joonis 12. Tarbijate eelistused alternatiividele, kui plastkandekottide tasuta jagamine keelustataks täielikult

Allikas: autori koostatud lisa 4 andmete põhjal

Küsitluse viimases seitsmes küsimuses tuli vastajatel hinnata väiteid seitsme punkti skaalal, kus üks tähendas, et vastaja pole väitega üldse nõus ning seitse, et on täiesti nõus. Analüüsimise juures ei võtnud autor arvestusse jaotusi, kus vastajaid oli vaid üks: haridustasemetest doktorikraadiga vastaja ning maakonniti Võrumaa, Jõgevamaa ja Läänemaa.

Esimesena tuli tarbijal hinnata väidet „Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks enda kotti st taaskasutan.“. Väite keskmine hinnang seitsme punkti skaalal oli 4,81, kus juures meeste keskmine hinnang vastusele oli kõrgem kui naiste – meestel 5,08 ja naistel 4,73. Vanusegruppide jaotuses nõustusid kõige enam 56- kuni 65-aastased ning kõige vähem 36- kuni 45-aastased. Kõige vähem olid väitega nõus vastajad, kelle brutokuupalk ületas 2000 eurot. Võib eeldada, et vähem teenivad tarbijad mõtlevad rohkem oma kulutuste peale.

Teisena hinnati väidet „Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks muid alternatiive.“. Väite keskmine hinnang oli 5,19. Kõige rohkem olid väitega nõus vastajad, kelle vanus oli kuni 18 aastat ning kõige vähem 36- kuni 45-aastased. Kõige vähem nõustujaid brutopalkade lõikes oli taaskord üle 2000-eurose brutokuupalgaga vastajate seas.

Kolmas väide oli „Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma võimalusel ei pakendagi.“. Väite keskmine hinnang oli 4,52. Vanusegruppides lõikes olid jällegi väitega kõige rohkem nõus

kuni 18 aastased ning kõige vähem 56- kuni 65-aastased. Lisaks ei olnud väitega eriti nõus üle 2000-eurose brutokuupalgaga vastajad.

Järgmisena hinnati väidet „Pakendiseaduse muudatuste tõttu olen rohkem teadlik pakendi taaskasutamisest.“. Väite keskmine hinnang oli 4,76. Vanusegruppide lõikes nõustusid selle väitega kõige rohkem 56- kuni 65-aastaseid. Kõige vähem nõustujaid sissetulekute jaotuses oli taaskord üle 2000-eurose brutokuupalgaga vastajate hulgas.

Seejärel tuli tarbijal hinnata väidet „Ma suhtun sellesse positiivselt, et ma ei saa enam poest tasuta õhukesi plastkandekotte.“. Väite keskmine hinnang oli 5,21. Soolõikes nõustusid selle väitega pigem naised kui mehed. Väitega olid kõige vähem nõus 56- kuni 65-aastased. Enim nõustujaid oli kuni 18-aastaste vastajate hulgas. Sellest saab teha järelduse, et nooremad tarbijad mõtlevad rohkem keskkonna peale, sest kuni 18-aastased vastajad ei käi tõenäoliselt tööl, kuid on siiski positiivselt meelestatud, et ei saa poest tasuta õhukesi plastkandekotte samas, kui 56- kuni 65-aastastest enamus peaksid veel käima tööl ning paarkümmend eurosenti ei tohiks olla probleem.

Järgmisena tuli hinnata väidet „Ma pean pakendiseaduse muudatusi tõhusaks viisiks propageerida säästlikku eluviisi ja taaskasutust.“ ning väite keskmine hinnang oli 5,59. Ka selle väitega nõustusid naised rohkem kui mehed. Vanusegruppide lõikes nõustusid enim 19- kuni 25-aastased vastajad ning vähim kuni 18 aastat vanad vastajad.

Viimasena tuli hinnata väidet „Plastkandekottide tasuta jagamise keeld on suurendanud minu kulusid.“ ning väite keskmine hinnang oli 2,42, mis tähendab, et see oli ainuke väide, millega vastajad ei tahtnud eriti nõustuda. Vanusegruppidest olid enim väitega nõus kuni 18-aastased vastajad. See võib olla tingitud asjaolust, et nemad ei teeni veel ise raha ning märkavad ka väiksemaid summasid oma väljaminekutes rohkem. Palkade järgi jaotades olid kõige rohkem väitega nõus 801-1100 eurot brutokuupalka teenivad vastajad ning kõige vähem nõus üle 2000 euro teenivad vastajad.

2.4. Andmepäringust Pakendiregistrile ja Keskkonnainspeksiioonile

Pakendiregister on riigi infosüsteemi kuuluv andmekogu, mida peetakse digitaalsena. Seal säilitatakse ja töödeldakse andmeid, mida kannavad registrisse ettevõtted turule lastud pakendatud

kauba pakendite, tekkinud pakendijäätmete, pakendi korduskasutuse, pakendijäätmete taaskasutamise ning taaskasutamise sihtarvude täitmise kohta. Registri õiguslikuks aluseks on pakendiseaduses sätestatud kohustus pidada arvestust pakendi ja pakendijäätmete kohta. (Pakendiregistri kasutusjuhend)

Pakendiettevõtja kannab registrisse oma nime, äriregistri koodi, kontaktisiku ees- ja perekonnanime, telefoninumbri, e-posti aadressi, Eesti turule lastud ühekorrapakendi iga pakendimaterjali liigi massi, käibelt kõrvaldatud korduskasutuspakendi iga pakendimaterjali liigi massi, taaskasutatud pakendijäätmete iga pakendimaterjali liigi massi, samuti taaskasutuse viisi pakendiseaduse paragrahvide 6-9 kohaselt, pakendijäätmeid taaskasutava ettevõtja pakendiseaduse paragrahvi 16 lõike 3² kohaselt koostatud taaskasutamise tõendil olevad andmed, registrisse kantavad andmed kinnitatud audiitori ja audiitorteenust pakkuva juriidilise isiku nime, telefoninumbri ning e-posti aadressi ning vandeaudiitori audiitorkontrolli kokkuvõtte. (Pakendiregistri põhimäärus § 7)

Kui ettevõtja annab tasuta või müüb tarbijale õhukesti ja/või eriti õhukesti plastkandekotte, tuleb registrisse veel lisaks kanda õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kogus tükkides. (Pakendiregistri põhimäärus § 8)

Autor esitas Pakendiregistrile andmepäringu (lisa 7 ja 8). Pakendiregistri andmetel esitas 2019. aasta 1. märtsiks eelmise aasta plastkandekottide kohta aruande tükkides 29 ettevõtet (Averin 2019). 29 ettevõtet on väga vähe. See on esimene märk sellest, et pakendiettevõtjad ei ole kursis seaduse muudatusega ning ei täida sellest tulenevaid kohustusi.

2018. aastal esitati Pakendiregistrile 2017. aasta kohta 4032 aruannet perioodi lukku minemise ajaks. See ei ole vastavuses ettevõtete arvuga, kuna mõnel ettevõttel on mitu aruannet. 2019. aastal esitatud eelmise aasta andmete kohta ei saa veel täpset vastust anda, kuna Pakendiregister sulgeb perioodi alles 1. detsembril 2019, kuigi andmed tuli esitada hiljemalt 1. septembriks 2019. (Averin 2019; Pakendiregistri põhimäärus § 11)

Pakendiregistril puuduvad hinnangud esitamata plastkandekottide aruannete ja pakendiaruannete kohta. Lisaks ei ole Pakendiregistril andmeid rikkumismenetluste kohta. Pakendiregistrist suunati autor pöörduma Keskkonnainspeksiooni poole, kuna viimane tegeleb rikkujatega. (Averin 2019)

Autor esitas Keskkonnainspeksioonile andmepäringu (lisa 9 ja 10). Keskkonnainspeksiooni vastus küsimusele, kui paljud pakendiettevõtjad jätsid 2019. aasta 1. märtsiks esitamata andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta 2018. aastal tükkides, oli, et tegemist on pakendiseaduse uue nõudega, mis tähendab, et 2019. aasta oli esimene kord kui pakendiettevõtjad pidid lisaks pakendiaruandele esitama andmed plastkandekottide kohta tükkides. Keskkonnainspeksioonil puudub hetkel täielik ülevaade andmed esitamata jätnud pakendiettevõtjatest. Lisaks ei ole algatatud rikkumismenetlusi ja/või rakendatud sanktsioone ettevõtjate osas. (Sapelkov 2019)

Keskkonnainspeksiooni sõnul on taaskasutusorganisatsioonid ja erialaliidud teavitanud oma kliente kohustusest plastkandekottide kohta tükkides arvestust pidada. Pakendiregister tuletab enne järgmist aruandlusperioodi taaskasutusorganisatsioonidele ja erialaliitudele meelde, et nad oma klientidele selle info meelde tuletaksid. (*Ibid.*)

Keskkonnaagentuur edastab Keskkonnainspeksioonile iga-aastaselt andmed pakendiettevõtete kohta, kes on jätnud Pakendiregistrisse aruanded esitamata. 2017. aasta aruannetest (esitatud 2018. aastal) oli aruande esitamata jätnud 253 ettevõtet. Andmete analüüsimisel selgus, et 71 nendest olid äriregistrist kustutatud või likvideerimisel ning 94 ei olnud pakendiseadusest tulenevalt kohustust aruannet esitada, aga olid seda varasemalt vabatahtlikult teinud (turule lastud kogused olid väiksemad kui 100 kg plasti ja 200 kg muud pakendimaterjale). (*Ibid.*)

2018. aasta aruannete (2019. aastal esitatud) mitte-esitajate nimekiri ei ole veel täielik. Esialgses nimekirjas oli 237 ettevõtet, kellest 91 olid eelmisel aruandeperioodil aruanded vabatahtlikult esitanud või suure tõenäosusega neil seda kohustust tegelikkuses ei ole. (*Ibid.*) See tähendab, et siiani pole pakendiettevõtjatega midagi ette võetud, et asi muutuks ja ettevõtjad oma kohustusest andmeid esitada kinni peaksid.

2.5. Järeldused ja ettepanekud

Pakendiseaduse muudatused on tarbijat mõjutanud plastkandekottidest loobuma ning alternatiive kasutama. 78% tarbijatest kasutasid enne pakendiseaduse muudatust plastkandekotte, kuid peale plastkandekottide tasuta jagamise keelamist on plastkandekottide kasutajaid 54%. Samuti on tarbijate seas vähenenud puu-, juur- ja köögiviljade eraldi kottidesse pakendamine – enne seaduse

muudatust pakendasid toidukaupu eraldi 79% vastajatest, aga peale seaduse muudatust 60% vastajatest. Minimaalselt on vähenenud tarbijate hulk, kes pakendavad eraldi eriti õhukestesse plastkandekottidesse banaane, sidruneid jms ehk tugevamaid toidukaupu, mida tegelikult ei ole vaja pakendada.

Õhukeste plastkandekottide tarbimine on vähenenud, kuna neid ei jagata tasuta. Tarbijal on enamasti kaupluses võimalik valida plastkandekoti, paberkoti ja riidest koti vahel. Plastkandekott on üldjuhul kallim või sama hinnaga kui paberkott. Riidest kott on kõige kallim. Tarbija on enamasti teadlik, et plastkandekoti ostmist vältides säästab ta keskkonda ning valib paberkoti, kuna see on odavam alternatiiv.

Kuna eriti õhukesi plastkandekotte saab kauplustest siiani tasuta, samas kui alternatiivina pakutav nn biolagunev kott maksab, ei ole nende tarbimine vähenenud. Kuigi eriti õhukesed plastkandekotid korjati ära kassade ja piimalettide juurest ning klienditeenindajad neid enam ei jaga, on need siiani kättesaadavad puu-, juur- ja köögiviljade juures. Lisaks on eriti õhukeste plastkandekottide tarbimist suurendanud iseteeninduskassad, kuna kaalukaupa on kotis mugavam kaaluda.

Tarbijate küsitlusest selgus, et õhukestele plastkandekottidele pakuvad pakendiettevõtjad alternatiive pea igal pool, kuid eriti õhukestele plastkandekottidele mitte. Seda on autor ka ise märganud, et enamasti pakuvad eriti õhukestele plastkandekottidele alternatiive vaid suured jae-müügiketid. Põhjuseid, miks alternatiive ei pakuta, võib olla mitu, kuid kuna seda ei tee just väiksemad müügikohad, võib olla tegemist teadmatususe ja/või tahtliku protestiga. Igal juhul peaks ettevõtjate seas tegema teavitustööd ning tahtlikke rikkujaid noomima või karistama.

Uuringust selgus, et tarbijat on eksitatud ja pandud arvama, et need kotid, mida eriti õhukeste plastkandekottide alternatiivina pakutakse, on 100% taimsetest polümeeridest biolagunevad kotid. Tegelikult pakutakse suuremas osas kauplustes tööstuslikel tingimustel biolagunevaid ja oksüdantide toimel lagunevaid kotte, mida biolagunevateks nimetada ei tohiks. Tööstuslikel tingimustel biolagunev ja/või oksüdantide toimel lagunev kott ei ole keskkonnale parem, kuna laguneb looduslikes tingimustes vaid näiliselt ning sellest jäävad maha mikroplasti osakesed.

Selgus, et tarbija on pakendiseaduse muudatusest teadlik, kuna see mõjutab tarbijat otseselt. Tarbija kasutab peale riidest koti plastkandekotile alternatiiviks kõige rohkem paberkotte, kuna levib üldine arusaam, et paberkott on parem, kuna laguneb. 2011. aastal läbiviidud uuringust

selgub, et tegelikult on paberkottide tootmine keskkonna jaoks kahjulikum kui plastkandekottide tootmine, olenemata sellest, et paberkott laguneb. Tarbijale tuleks teha teavitustööd, et parim variant kauba pakendamiseks on riidest kott, kui sama kotti mitmeid aastaid järjest kasutada. Kui tarbija seda teha ei suuda, siis pigem valida kaupluses plastkandekott kui paberkott ning taaskasutada hiljem plastkandekotti prügikotina. (Bell, Cave 2011)

Tarbijate küsitluse analüüsist selgus, et pakendiseaduse muudatused on tarbija käitumist mõjutanud positiivses suunas ning tarbijad taaskasutavad st kasutavad pakendamiseks oma kotti ja muid alternatiive või võimalusel ei pakendagi. Positiivne on, et plastkandekottide tasuta jagamise keeld ei ole suurendanud tarbijate kulutusi.

Kõige olulisem on teavitustöö. Tarbijale tuleks selgitada, et need kotid, mida müügikohtades eriti õhukeste plastkandekottide alternatiivina pakutakse, ei lagune täielikult ja need pole mõeldud loodusesse maha viskamiseks. Tuleks kutsuda üles inimesi kasutama loodussõbralikke alternatiive nagu riidest kott, võrkkott ja 100% taimsetest polümeeridest biolagunev kott. Lisaks tuleks inimestel teadvustada, et plastkandekoti valesti käitlemisega mõjutatakse ka iseendid, kuna loodusesse sattunud plastkandekott satub loomade ja lindude toidu sisse ja läbi toitumisahela inimese toidulauale.

Nendest pakendiettevõtjatest, kes oma kohustust andmeid plastkandekottide kohta tükkides Pakendiregistrile esitada täitsid, vastasid 50%, et nende halduskoormus suurenes. Pakendiettevõtjatest, kel on üle 100-ruutmeetri müügikoht ja kes vastasid, et peavad plastkandekottide üle tükkides arvestust, vastasid 55%, et nende halduskoormus suurenes. Selle põhjal võib järeldada, et nende pakendiettevõtjate, kes arvestuspildamise kohustust täidavad, halduskoormus on kasvanud pakendiseaduse muudatuste tõttu.

Uuringust selgus veel, et pakendiettevõtjad ei ole seadusest tulenevate kohustustega kursis või hoiduvad neist tahtlikult kõrvale, kuna vaid 36% vastanutest on esitanud plastkandekottide kohta andmed Pakendiregistrile tükkides. Lisaks selgub Pakendiregistri andmepäringust, et 2018. aasta kohta on andmed esitanud vaid 29 ettevõtjat.

Pakendiettevõtja küsitluse vastustest selgus, et lisakulutused on tekkinud vaid 25% vastajatest ehk suuremale osale seaduse muudatus lisakulutusi ei tekita. Vastustest saab teha järelduse, et pakendiseaduse muudatused ei ole oluliselt mõjutanud ettevõtete majandusnäitajaid, vähendanud müügi-

tulu ega suurendanud kulusid, kuigi ei ole välistatud, et näitajad oleksid teistsugused, kui pakendiettevõtjad oma kohustusi plastkandekottide arvestuse ja alternatiivide pakkumise kohta täidaksid.

Ettevõtjad ei ole oluliselt mõjutatud lähtuma rohkem säästvast viisist, kuigi umbes pooled vastanutest arvavad, et pakendiseaduse muutmine on tõhus viis taaskasutuse ja säästlikkuse propageerimiseks.

Küsitlusele vastanute arvamusele tuginedes võib väita, et pakendiseaduse jõustunud muudatused on eesmärki täitnud tarbijate suhtes, kuid mitte pakendiettevõtjate suhtes. Lõputöö autor jõuab järeldusele, et pakendiseaduse muudatused suurendavad pakendiettevõtjate halduskoormust.

Autori ettepanek plastkandekottide tarbimise vähendamiseks on määrata plastkandekottide müügihinnale alammäär, millest madalamalt kotte müüa ei tohi. Indoneesias katsetati 2016. aastal 28 linnas kolme kuu vältel plastkandekottide eest tasu küsimist. Kuigi tänu eksperimendile vähenes kottide kasutamine riigis 55%, ei kehtestatud plastkandekottidele tasu. (Capozza, Samson 2019, 34) Hetkel maksab Eestis üks plastkandekott keskmiselt 15-30 eurosent. Selline rahasumma ei pane tarbijat mõtlema. Kui plastkandekott maksaks euro või kaks, hakkaks tarbija tõenäoliselt otsima odavamalt varianti oma kauba kandmiseks. Samas saaksid ettevõtjad kallimate kottide pealt tulu teenida.

Tänaseks on mitmed riigid üle kogu maailma plastkandekotid täielikult keelanud. Kuigi tänapäeval on piisavalt keskkonnasõbralikke alternatiive ning plastkandekottide müügikeeld ei tekita tarbijatele olulisi probleeme, on uuringutest selgunud, et paberkott on keskkonnale kahjulikum kui plastkandekott ning plastkandekoti korduvkasutamine on keskkonnale säästlikum kui paberkoti kasutamine. See tähendab, et keelamise asemel tuleks teha teavitustööd. Autori ettepanek on kasutusele võtta riidest kotid õhukese plastkandekoti asemel ning võrkkotid ja 100% taimsest polümeerist biolagunevad kotid eriti õhukese plastkandekoti asemel.

Tänapäeval ei ole raamatupidaja enam lihtsalt andmesisestaja, vaid justkui ettevõtte juhi parem käsi ja nõustaja. Seetõttu peaks raamatupidaja seadustega kursis olema ja ettevõtjat suunama seadusest tulenevaid kohustusi täitma. Võimalusel peaks raamatupidaja andma juhtkonnale soovitusi, kuidas seadusest tulenevaid kohustusi täita võimalikult lihtsalt ning ilma suuremate kulutusteta.

Pakendiaruande esitamine on tavaliselt ettevõtetes raamatupidaja kohustuste hulgas. Autori arvates oleks lihtsaim plastkandekottide kohta arvestust pidada algdokumentide (arved, saatelehed jne) alusel. Järjepidev algdokumentidelt andmete sisestamine tabelitöötlusprogrammi ei tohiks võtta palju aega ja andmete töötlemine ei ole keeruline. Lisaks ei teki kulutusi uue programmi soetamiseks, kuna vähemalt üks tabelitöötlusprogramm on raamatupidamiseks üldjuhul olemas.

Autori teine ettepanek töö lihtsustamiseks plastkandekottide arvestuse pidamisel on plastkandekottid triipkoodida. Suuremal osal õhukestest plastkandekottidest on triipkoodid olemas. Autori arvates võiks triipkoodida ka eriti õhukesed plastkandekottid. Nii oleks raamatupidajal lihtne programmist võtta aruanne müüdud kottide kohta ja neid andmeid aruandluses kasutada.

Analüüsi põhjal võib öelda, et tarbija oleks valmis plastkandekottidest loobuma ja alternatiivide eest maksma, kuid pole veel loobunud, kuna õhuke plastkandekott on niivõrd odav ja eriti õhuke plastkandekott tasuta. Autori arvates peaksid ettevõtjad võimalusest kinni haarama ja plastkandekottide müüki vähendama või need üldse müügilt eemaldama. Esiteks ei peaks seejärel plastkandekottide üle tükkides arvestust pidama ja halduskoormuse kasv ning lisakulutused jääksid olemata. Teiseks säästaksid ettevõtjad sellega ka keskkonda.

KOKKUVÕTE

Tänapäeval ei ole raamatupidaja enam lihtsalt andmesisestaja, vaid justkui ettevõtte juhtkonna nõustaja, mistõttu peab raamatupidaja seadustega kursis olema ja ettevõtjat suunama seadusest tulenevaid kohustusi täitma. Seetõttu tuleb raamatupidajal kursis olla ka pakendiseaduse ning sellest tuleneva aruandluskohustusega.

Jõustunud pakendiseaduse muudatus keelab pakendiettevõtjal müügikohas tarbijale tasuta anda õhukesti ja eriti õhukesti plastkandekotte. Erandiks on eriti õhukesed plastkandekotid, mida kasutatakse hügieeni tagamiseks või lahtise toidukauba esmaseks pakendamiseks, kui see aitab vältida toidu raiskamist. Seaduse muudatus kohustab pakendiettevõtjat pakkuma tarbijale alternatiivse plastkandekoti kõrval. Lisaks tuleb pakendiettevõtjal vältida oksüdantide toimel lagunevate plastkandekottide müüki või tasuta andmist. Need muudatused mõjutavad nii pakendiettevõtjat kui ka tarbijat.

Veel kohustab pakendiseaduse muudatus pakendiettevõtjat suurema kui 100-ruutmeetrise pindalaga müügikohas pidama arvestust tarbijatele müüdavate ja tasuta antavate õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta ning esitamata andmed Pakendiregistrisse. Pakendiregistri põhimäärus §8 sätestab, et plastkandekottide kogus tuleb esitada tükkides.

Lõputöö uudsus seisnes selles, et 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatusi ei ole varem uuritud ning välja selgitatud, millist mõju need muudatused avaldavad nii pakendiettevõtjale kui ka tarbijale. Lõputöö probleem põhines sellel, et pakendiettevõtjale on pandud täiendavad kohustused, aga nendega kaasnevat halduskoormuse kasvu ei olnud varem uuritud.

Lõputöö eesmärgiks oli välja selgitada 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis. Eesmärgi saavutamiseks viidi läbi ankeetküsitlused tarbijate ja pakendiettevõtjate seas ning esitati andmepäring Pakendiregistrile ja Keskkonna-inspektsioonile.

Tarbijate küsitluse analüüsist selgus, et pakendiseaduse muudatused on tarbija käitumist mõjutanud positiivses suunas. Plastkandekottide tarbimine on peale pakendiseaduse muudatuste jõustumist vähenenud ning tarbijad taaskasutavad st kasutavad pakendamiseks oma kotti ja muid alternatiive või võimalusel ei pakendagi. Vähenenud ei ole eriti õhukeste plastkandekottide tarbimine, kuna nende tasuta jagamine on siiani lubatud ning alternatiivid viimasele maksavad või puuduvad müügikohtadest üldse, kuigi nende pakkumine on kohustuslik. Plastkandekottide tasuta jagamise keeld ei ole suurendanud tarbijate kulutusi.

Tarbija on pakendiseaduse muudatustest teadlik, kuna plastkandekottide tasuta jagamise keeld mõjutab tarbijat otseselt. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu pakutakse alternatiivina enim paberkotte. 2011. aastal läbiviidud uuringust selgub, et tegelikult on paberkottide tootmine keskkonna jaoks kahjulikum kui plastkandekottide tootmine, olenemata sellest, et paberkott laguneb. Tuleks teha teavitustööd, et parim variant kauba pakendamiseks on riidest kott, kui sama kotti mitmeid aastaid järjest kasutada. Kui tarbija seda teha ei suuda, siis pigem valida kaupluses plastkandekott kui paberkott ning taaskasutada hiljem plastkandekotti prügikotina. (Bell, Cave 2011)

Pakendiettevõtjatele esitatud ankeetküsitluse vastuste analüüsist selgus, et pakendiettevõtjad ei ole seadusest tulenevate kohustustega kursis või hoiduvad neist tahtlikult kõrvale. Pakendiseaduse muudatused ei ole oluliselt mõjutanud ettevõtete majandusnäitajaid, vähendanud müügitulu ega suurendanud kulusid, kuigi ei ole välistatud, et näitajad oleksid teistsugused, kui pakendiettevõtjad oma kohustusi plastkandekottide arvestuse ja alternatiivide pakkumise kohta täidaksid.

Autor esitas andmepäringu Pakendiregistrile ja Keskkonnainspeksioonile. Pakendiregistri andmepäringust selgus, et 2019. aasta 1. märtsiks esitas andmeid plastkandekottide kohta tükkides vaid 29 ettevõtet. Keskkonnainspeksioonil puudub hetkel täielik ülevaade andmed esitamata jätnud ettevõtjate osas. Algatatud ei ole rikkumismenetlusi ega rakendatud sanktsioone. See tähendab, et siiani pole midagi ette võetud, et pakendiettevõtjad kohustustest andmeid esitada kinni peaksid.

Küsitluste vastustele tuginedes võib väita, et pakendiseaduse jõustunud muudatused on eesmärki täitnud tarbijate suhtes, kuid mitte pakendiettevõtjate suhtes. Lõputöö autor jõuab järeldusele, et pakendiseaduse muudatused suurendavad pakendiettevõtjate halduskoormust.

Autori ettepanekud plastkandekottide tarbimise vähendamiseks on määrata plastkandekottide müügihinnale alammäär, millest madalamalt kotte müüa ei tohi. Autor ei soovita plastkandekottide müümise keelamist, vaid soovib teha tarbijate seas teavitustööd plastkandekottide kasulikkusest ja kahjulikkusest ning võimalikest alternatiividest.

Autori ettepanek raamatupidajate töö lihtsustamiseks pakendiarvestuse pidamisel on pakendid triipkoodida. Suurem osa õhukestest plastkandekottidest on triipkooditud, kuid eriti õhukesed mitte. Teine ettepanek on järjepidevalt andmeid algdokumentidelt tabeltöötlusprogrammi sisestada, kuna sealt on andmeid lihtne töödelda ja ei teki lisakulutusi uue programmi soetamiseks.

Analüüsist selgus, et tarbija on valmis plastkandekottidest loobuma ja alternatiivide eest maksuma, kuid pole veel loobunud, kuna õhuke plastkandekott on niivõrd odav ja eriti õhuke plastkandekott tasuta. Pakendiettevõtjad peaksid võimalusest kinni haarama ja plastkandekottide müüki vähendada või need üldse müügilt eemaldama. Niimoodi ei peaks ettevõtja plastkandekottide üle arvestust pidama ja säästaks lisaks keskkonda.

Autor leiab, et pakendiettevõtjad ja raamatupidajad peaksid viima end kurssi pakendiseaduse ja sellest tulenevate kohustustega.

Edaspidi võiks täiendavalt uurida direktiivi (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta, mis sätestab, et hiljemalt 2021. aasta 3. juuliks peavad Euroopa Liidu liikmesriigid seadusena vastu võtma ühekordselt kasutatavate plasttoodete turupiirangud.

SUMMARY

THE IMPACT OF CHANGES IN THE PACKAGING ACT IN 2017 AND 2018 ON CONSUMERS AND PACKAGING UNDERTAKERS IN ESTONIA

Maria Jürissaar

The aim of this thesis is to find out the impact of changes to the Packaging Act that came into force in 2017 and 2018 on consumers and packaging undertakers in Estonia. The research problem of the thesis is that additional obligations have been imposed on the packaging undertakers, however, the related increase in administrative burden has not been studied before.

The purpose of the thesis focuses on three research questions:

- 1) What changes came into force in the Packaging Act in 2017 and 2018?
- 2) What impact have these changes had on consumers and consumption?
- 3) What impact have these changes had on packaging undertakers in Estonia?

The research tasks are:

- 1) To provide an overview of the packaging legislation in Estonia and the European Union
- 2) To investigate the awareness of consumers and packaging undertakes about the changes in the Packaging Act
- 3) To assess the impact of changes in the Packaging Act on consumers and packaging companies

The theoretical basis is mostly formed by legislation. The empirical part of the thesis is based on an analysis of the responses to the questionnaire from consumers and packaging undertakers. The author uses a quantitative research method.

Nowadays an accountant is a consultant to the management of the company. That is why the accountant must be familiar with the law and guide the entrepreneur to fulfill the legal obligations.

Therefore, the accountant must also be familiar with the Packaging Act and know about the reporting obligations.

The changes that came into force in the Packaging Act establish that at the point of sale of a packaging undertaking lightweight and very lightweight plastic carrier bags shall not be supplied to consumers free of charge, except for very lightweight plastic carrier bags which are used for ensuring hygiene or primary packaging of loose food when this helps to prevent food wastage. Other possibilities for packaging goods shall be offered to consumers, besides lightweight plastic carrier bags, including very lightweight plastic carrier bags. In addition, the sale or free of charge supply of oxo-degradable plastic carrier bags shall be avoided. (Packaging Act §5 section 2)

The other change that came into force was that a packaging undertaking is required, at a point of sale with an area of more than 100 square meters, to maintain records concerning lightweight and very lightweight plastic carrier bags sold and supplied free of charge to consumers and to submit the data to the packaging register. The data of plastic carrier bags must be submitted in pieces. (Packaging Act §24²; Statutes of the Packaging Register §8)

The changes that came into force in the Packaging Act have affected consumers, but not packaging undertakers. Packaging Act has a positive impact on consumer behavior. The consumption of plastic carrier bags has decreased.

The author of the thesis concludes that most of the packaging undertakers are not aware of the changes in the Packaging Act or are intentionally avoiding their obligations. Most of the packaging undertakers have not submitted data of plastic carrier bags to the packaging register. The administrative burden has increased on packaging undertakers who are fulfilling their legal obligations.

The author of the thesis believes that packaging undertakers and accountants should be familiar with the Packaging Act and the obligations the act establishes.

KASUTATUD ALLIKATE LOETELU

Anneli Averin, Keskkonnaagentuuri peaspetsialisti 21. oktoobri 2019. a e-kiri.

Azzopardi, M.C. (2018). *Obliged to Charge for Plastic Bags from July 1 2018*. Kättesaadav: <https://www.citizensadvice.org.es/obliged-to-charge-for-plastic-bags-from-july-1-2018/>, 13. november 2019.

Bell, K., Cave, S. (2011). *Research and Library Service Briefing Note: Comparison of Environmental Impact of Plastic, Paper and Cloth Bags*. Kättesaadav: <http://www.niassembly.gov.uk/globalassets/documents/raise/publications/2011/environment/3611.pdf>, 27. oktoober 2019.

Capozza, I., Samson, R. (2019). *Towards Green Growth in Emerging Market Economies: Evidence from Environmental Performance Reviews*. OECD. Kättesaadav: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/d5e5b5d7-en.pdf?expires=1571646670&id=id&acname=guest&checksum=0C4825C73F7277B8480B0D105B44C112>, 21. oktoober 2019.

Council Directive 85/339/EEC of 27 June 1985 on containers of liquids for human consumption, OJ L 176, 6.7.1985, p. 18–21, art 4 p 1.

Eek, P. (2011). *Pakendiseaduse mõisted, eesmärgid ja probleemid*. Kättesaadav: https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/peeter_eek._pakendiseaduse_moisted_eesma_rgid_ja_probleemid.pdf, 15. september 2019.

Emblem, A., Emblem, H. (2012). *Packaging technology: Fundamentals, materials and processes*. Cambridge: Woodhead Pub.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/720, 29. aprill 2015, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ seoses õhukeste plastkandekottide tarbimise vähendamisega, ELT L 115, 6.5.2015, art 1 p 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/720, 29. aprill 2015, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ seoses õhukeste plastkandekottide tarbimise vähendamisega, ELT L 115, 6.5.2015, art 1 p 2.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2015/720, 29. aprill 2015, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ seoses õhukeste plastkandekottide tarbimise vähendamisega, ELT L 115, 6.5.2015.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv (EL) 2019/904, 5. juuni 2019, teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta, ELT L 155, 12.6.2019, art 5 p 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2004/12/EÜ, 11. veebruar 2004, millega muudetakse direktiivi 94/62/EÜ pakendite ja pakendijäätmete kohta, OJ L 47, 18.2.2004, p. 26–32, art 1 p 1-10.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 94/62/EÜ, 20. detsember 1994, pakendite ja pakendijäätmete kohta, EÜT L 365, 31.12.1994, art 1 p 1.

Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 94/62/EÜ, 20. detsember 1994, pakendite ja pakendijäätmete kohta, EÜT L 365, 31.12.1994, art 2 p 1.

European Commission. (2019). *Packaging and Packaging Waste*. Kättesaadav: https://ec.europa.eu/environment/waste/packaging/index_en.htm, 23. oktoober 2019.

Federal Ministry Republic of Austria. (2019). *Plastic bag ban in Austria as from 2020*. Kättesaadav: <https://www.bmnt.gv.at/english/environment/Wastemanagement/Plastic-bag-ban-in-Austria-as-from-2020.html>, 13. november 2019.

Jäätmeseadus. RT I, 02.07.2019, 4.

Kertu Sapelkov, Keskkonnainspektsiooni Keskkonnakaitseosakonna peainspektori 15. novembri 2019. a e-kiri.

Lee, P., Sims, E., Bertham, O., Symington, H., Bell, N., Pfaltzgraff, L., Sjögren, P. (2017). *Towards a circular economy – Waste management in the EU*. Kättesaadav: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/581913/EPRS_STU\(2017\)581913_EN.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2017/581913/EPRS_STU(2017)581913_EN.pdf), 15. november 2019.

Moora, H. (2006). *Pakenditeatmik: Lühiülevaade pakendi- ja pakendijätmealastest õigusaktidest ning selgitusi nende nõuete täitmiseks*. Tallinn: Umbra OÜ.

Pakendiaktsiisi seadus. RT I, 16.06.2017, 21.

Pakendiregistri kasutusjuhend. Kättesaadav: https://pakend.keskkonnainfo.ee/?page=pub_startup&u=20191013105051, 13. oktoober 2019.

Pakendiregistri põhimäärus. RT I, 10.08.2018, 1.

Pakendiseadus. RT I, 07.04.2017, 3.

Pakendiseadus. RT I, 13.03.2019, 103.

Pakendiseadus. RT I, 23.12.2015, 5.

Pakendiseaduse muutmise seaduse eelnõu seletuskiri. (2017). Kättesaadav: <https://www.riigikogu.ee/tegevus/eelnoud/eelnou/759c401a-ebd4-4915-b870-c3073b378bd3/Pakendiseaduse%20muutmise%20seadus>, 23. oktoober 2019.

- Pesti, R. (2013). *Huvitavat lugemist: kogu tõde kilekottidest*. Kättesaadav: <https://ragnsells.ee/kuukiri/huvitavat-lugemist-kogu-tode-kilekottidest/>, 23. oktoober 2019.
- Plastic Soup Foundation. (2016). *Ban on free plastic bags in the Netherlands*. Kättesaadav: <https://www.plasticsoupfoundation.org/en/2016/01/ban-on-free-plastic-bags/>, 13. november 2019.
- Plastic Soup Foundation. (2016). *France introduces stricter measures against lightweight plastic carrier bags and packaging*. Kättesaadav: <https://www.plasticsoupfoundation.org/en/2016/04/france-introduces-stricter-measures-against-lightweight-plastic-carrier-bags-and-packaging/>, 13. november 2019.
- Shenoy, P., Aithal, P.S. (2016). *A Study on History of Paper and possible Paper Free World*.
- Skepast & Puhkim OÜ õhukeste plastkandekottide tarbimise uuring ja tarbimise vähendamise mõju analüüs aruanne 2015.
- Turu-uuringute AS. (2018). *Eesti Elanike keskkonnateadlikkuse uuring*. Kättesaadav: https://www.envir.ee/sites/default/files/2018_keskkonnateadlikkuse_uuring.pdf, 15. september 2019.
- Vincent, C. (2016). *Plastic bag prohibition in Wallonia – sector considering alternatives*. Kättesaadav: <https://www.brusselstimes.com/all-news/belgium-all-news/40286/plastic-bag-prohibition-in-wallonia-sector-considering-alternatives/>, 13. november 2019.
- Vincent, C. (2018). *New from 1 September: Brussels bans light plastic bags*. Kättesaadav: <https://www.brusselstimes.com/brussels/50364/new-from-1-september-brussels-bans-light-plastic-bags/>, 13. november 2019.

LISAD

Lisa 1. Pakendiettevõtjate küsitlus

*Kohustuslik küsimus

I osa

1. Ettevõtte tegevusala:

2. Ettevõtte suurus:*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Mikroettevõtte
- b) Väikeettevõtte
- c) Keskmise suurusega ettevõtte
- d) Suurettevõtte

3. Millise tegevusega kaasneb ettevõttes pakend?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Müügitgevus
- b) Transport
- c) Muu:

4. Kuidas peetakse ettevõttes pakendiarvestust?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Raamatupidamistarkvara abil
- b) Laoarvestussüsteemi abil
- c) Programmiväline arvestus
- d) Muu:

5. Kas ettevõttel on suuremaid müügikohti kui 100m2?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu:

6. Kas ettevõtte tegeleb pakendi kokku kogumise ja taaskasutusse suunamisega ise või on kohustus üle antud taaskasutusorganisatsioonile?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Ettevõtte tegeleb ise
- b) Kohustused on üle antud taaskasutusorganisatsioonile
- c) Muu:

7. Kas ettevõttel on kohustus esitada pakendiregistrile pakendiaruanne?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

8. Kas ettevõtte on 2018. aasta kohta esitanud pakendiregistrile aruande?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

9. Kas ettevõtte on 2018. aasta kohta esitanud pakendiregistrile andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta tükkides?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

10. Kas ettevõttel on pakendiauditi kohustus?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

11. Kas Te olete teadlik 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatustest?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Mingil määral

II osa

Lühike ülevaade 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatustest, mis mõjutavad pakendiettevõtjat:

§ 5. Pakendi ja pakendijäätmete vältimine:

(2) Pakendiettevõtja müügikohas:

- 1) ei või anda õhukesi ja eriti õhukesi plastkandekotte tarbijale tasuta, välja arvatud eriti õhukesed plastkandekotid, mida kasutatakse hügieeni tagamiseks või lahtise toidukauba esmaseks pakendamiseks, kui see aitab vältida toidu raiskamist;
- 2) tuleb tarbijale pakkuda õhukese plastkandekoti, kaasa arvatud eriti õhukese plastkandekoti kõrval muid võimalusi kauba pakendamiseks;
- 3) tuleb vältida oksüdantide toimel lagunevate plastkandekottide müüki või tasuta andmist.

§ 24². Õhukese plastkandekoti tarbimise üle arvestuse pidamine:

Pakendiettevõtja on kohustatud üle 100-ruutmeetrise pindalaga müügikohas pidama arvestust tarbijatele müüdavate ja tasuta antavate õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta ning esitama andmed pakendiregistrisse.

Pakendiregistri põhimäärus:

§ 8. Registrisse kantavad andmed õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta Pakendiettevõtja kohta, kes annab tasuta või müüb tarbijale õhukesi ja eriti õhukesi plastkandekotte, kantakse registrisse järgmised andmed:

- 1) nimi;
- 2) äriregistri kood;
- 3) kontaktisiku ees- ja perekonnanimi, telefoninumber ning e-posti aadress;
- 4) õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kogus tükkides.

12. Kas ettevõttel kaasneb/kaasnes seoses pakendiseaduse muudatustega lisakulutusi?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. Edasi küsimuse 13 juurde.
- b) Ei. Edasi küsimuse 14 juurde.
- c) Pole teadlik. Edasi küsimuse 14 juurde.

13. Millised lisakulutused seoses pakendiseaduse muudatustega kaasnesid?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Täiendavad tööjõukulud
- b) Uue programmi kasutuselevõtt
- c) Teenustasud taaskasutusorganisatsioonile
- d) Alternatiivsete pakendite pakkumisega seonduvad kulud
- e) Muu

14. Kuidas toimub arvestus pakendimassi üle?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Ise teostatud kontrollkaalumised
- b) Saatelehtede info
- c) Triipkooditud pakendite arvestus
- d) Laoarvestus
- e) Muu:

15. Kuidas toimub õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide arvestus tükkides?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Saatelehtede info
- b) Triipkooditud pakendite arvestus
- c) Laoarvestus
- d) Käsitsi üle lugemine
- e) Muu:

16. Kas ettevõtte pakub tarbijale/kliendile alternatiive õhukestele ja eriti õhukestele plastkandekottidele?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. Edasi küsimuse 17 juurde.
- b) Ei. Edasi küsimuse 18 juurde.
- c) Muu: Edasi küsimuse 18 juurde.

17. Milliseid alternatiive ettevõtte õhukestele ja eriti õhukestele plastkandekottidele pakub?* *Märkige kõik sobivad.*

- a) Biolagunevad kotid
- b) Paberlott
- c) Riidest kott
- d) Pappkarbid/kastid
- e) Muu:

18. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte halduskoormust?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Halduskoormus suurenes
- b) Halduskoormus vähenes
- c) Ei ole mõjutanud
- d) Muu:

19. Kas pakendiseaduse muudatustega kaasnes pakendi nõudluse langus tarbijate seas?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

20. Kas pakendiseaduse muudatusega kaasnes plastkandekottide nõudluse langus tarbijate seas?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

21. Kas pakendiseaduse muudatusega kaasnes suurem nõudlus plastkandekottide asemel pakutavatele alternatiividele?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

III osa

Väidete hindamine seitsme palli skaalal, kus 1 – ei ole üldse mõjutanud ja 7 – on palju mõjutanud:

Märkige ainult üks vastusevariant.

22. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte majandusnäitajaid?*	1	2	3	4	5	6	7
23. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte müügitulu vähenemist?*	1	2	3	4	5	6	7
24. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte kulude suurenemist?*	1	2	3	4	5	6	7
25. Kas pakendiseaduse muudatused on mõjutanud ettevõtet (pakendamisel, taaskasutusel) lähtuma rohkem säästvast mõtteviisist?*	1	2	3	4	5	6	7

Väidete hindamine seitsme palli skaalal, kus 1 – ei ole üldse nõus ja 7 – olen täiesti nõus:

Märkige ainult üks vastusevariant.

26. Pakendiseaduse muutmine on tõhus viis propageerida taaskasutust ja säästlikkust.*	1	2	3	4	5	6	7
27. Pakendiseaduse karmistamine aitab vähendada pakendi kasutamist.*	1	2	3	4	5	6	7

28. Kas Teil on midagi lisada?

Lisa 2. Tarbijate küsitlus

*Kohustuslik küsimus

I osa

1. Kas Te olete teadlik pakendiseaduse muudatustest?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Mingil määral

II osa - Jõustunud pakendiseaduse muudatus, mis mõjutab tarbijat:

§ 5. Pakendi ja pakendijäätmete vältimine:

(2) Pakendiettevõtja müügikohas:

- 1) ei või anda õhukesti ja eriti õhukesti plastkandekotte tarbijale tasuta, välja arvatud eriti õhukesed plastkandekotid, mida kasutatakse hügieeni tagamiseks või lahtise toidukauba esmaseks pakendamiseks, kui see aitab vältida toidu raiskamist;
- 2) tuleb tarbijale pakkuda õhukese plastkandekoti, kaasa arvatud eriti õhukese plastkandekoti kõrval muid võimalusi kauba pakendamiseks;
- 3) tuleb vältida oksüdantide toimel lagunevate plastkandekottide müüki või tasuta andmist.

2. Kas pakendiseaduse muudatused on mõjutanud Teie ostuharjumusi?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Nii ja naa

III osa - Ostuharjumused enne seaduse muudatusi

Palun mõelge tagasi ajale, kui müügikohtades oli lubatud tarbijatele õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tasuta jagamine ning alternatiivide pakkumine plastkandekottidele polnud kohustuslik ja vastake järgnevatele küsimustele.

3. Kas Te kasutasite poes käies õhukesti (tavaline kilekott) ja/või eriti õhukesti plastkandekotte (väike läbipaistev kilekott)?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. Edasi küsimuse 5 juurde.
- b) Ei. Edasi küsimuse 4 juurde.

IV osa - Alternatiivid enne seaduse muudatusi

Õhukene plastkandekott ehk tavaline kilekott.

4. Mida Te kasutasite õhukese plastkandekoti asemel?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Biolagunevat kotti
- b) Paberkotti
- c) Taaskasutasin vana plastkandekotti
- d) Riidest kotti
- e) Ei kasutanud midagi
- f) Muu:

V osa - Õhukesed ja eriti õhukesed plastkandekotid

Õhukene plastkandekott ehk tavaline kilekott

Eriti õhukene plastkandekott ehk väike läbipaistev kilekott.

5. Kui te kasutasite õhukesi plastkandekotte, kas Te ostsite iga kord uue õhukese plastkandekoti või taaskasutasite plastkandekotte?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Ostin uue
- b) Taaskasutasin vana plastkandekotti
- c) Kuidas kunagi
- d) Muu:

VI osa - Pakendamine enne seaduse muudatusi

6. Kas Te pakendasite puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. *Edasi küsimuse 7 juurde.*
- b) Ei. *Edasi küsimuse 9 juurde*

VII osa - Pakendamine enne seaduse muudatusi

7. Kas Te pakendasite banaanid, sidrunid jms eraldi eriti õhukesse plastkandekotti?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu:

8. Miks Te pakendasite oma toidukauba eraldi eriti õhukestesse plastkandekottidesse?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Mulle ei meeldi kui mu toidukaup on kotis laiali
- b) Toidukaup määrib
- c) Muu:

VIII osa - Ostuharjumused peale seaduse muudatusi

Palun mõelge oma praeguste ostuharjumuste peale ja vastake järgnevatele küsimustele.

9. Kas Te kasutate poes käies õhukesi (tavaline kilekott) ja/või eriti õhukesi plastkandekotte (väike läbipaistev kilekott)?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. Edasi küsimuse 11 juurde.
- b) Ei. Edasi küsimuse 10 juurde

IX osa - Alternatiivid peale seaduse muudatusi

10. Mida Te kasutate õhukese plastkande koti asemel?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Biolagunevat kotti
- b) Paberkotti
- c) Taaskasutan vana plastkandekotti
- d) Riidest kotti
- e) Ei kasuta midagi
- f) Muu:

X osa - Pakendamine

11. Kas Te kasutaksite eriti õhukese plastkandekoti asemel biolagunevat kotti kui neid jagataks tasuta?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu

12. Kas poodides kus Te käite pakutakse alternatiivi (paberkott, riidest kott jne) õhukestele plastkandekottidele?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

13. Kas poodides kus Te käite pakutakse alternatiivi (biolagunev kott jne) eriti õhukestele plastkandekottidele?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Pole teadlik

14. Mida kasutaksite toidukauba esmaseks pakendamiseks juhul, kui uus seaduse muudatus keelaks eriti õhukeste plastkandekottide tasuta jagamise täielikult?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Maksaksin eriti õhukese plastkandekoti eest
- b) Maksaksin biolaguneva koti eest
- c) Taaskasutaksin vanu eriti õhukesi plastkandekotte
- d) Kasutaksin riidest kotti
- e) Muu:

15. Kas Te pakendate puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah. Edasi küsimuse 16 juurde.
- b) Ei. Edasi küsimuse 18 juurde.

XI osa - Pakendamine

16. Kas Te pakendate banaanid, sidrunid jms eraldi eriti õhukesse plastkandekotti?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu:

17. Miks Te pakendate oma toidukauba eraldi eriti õhukestesse plastkandekottidesse?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Mulle ei meeldi kui mu toidukaup on kotis laiali
- b) Toidukaup määrib
- c) Muu:

XII osa - Biolagunev kott või eriti õhukene plastkandekott

18. Kas Te valiksite pigem biolaguneva koti või eriti õhukese plastkandekoti kui need oleksid mõlemad sama hinnaga?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Eriti õhukese plastkandekoti. *Edasi küsimuse 19 juurde.*
- b) Biolaguneva koti. *Edasi küsimuse 20 juurde.*

XIII osa - Biolagunev kott

19. Miks valiksite biolaguneva koti asemel eriti õhukese plastkandekoti?*

Märkige kõik sobivad.

- a) Harjumusest
- b) Biolagunev kott laguneb liiga kiiresti
- c) Muu:

XIV osa - Seaduse karmistamine

20. Kas Teie arvates saaks pakendi kasutamist tarbijate seas vähendada seaduste karmistamisega?*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Jah
- b) Ei
- c) Muu:

XV osa - Väited

Palun hinnake väiteid 7-punktisel skaalal, kus 1 – ei ole üldse nõus ja 7 – olen täiesti nõus:

Märkige ainult üks vastusevariant.

21. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks enda kotti st taaskasutan.*	1	2	3	4	5	6	7
22. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks muid alternatiive.*	1	2	3	4	5	6	7
23. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma võimalusel ei pakendagi.*	1	2	3	4	5	6	7
24. Pakendiseaduse muudatuste tõttu olen rohkem teadlik pakendi taaskasutamisest.*	1	2	3	4	5	6	7
25. Ma suhtun sellesse positiivselt, et ma ei saa enam poest tasuta õhukesi plastkandekotte.*	1	2	3	4	5	6	7
26. Ma pean pakendiseaduse muudatusi tõhusaks viisiks propageerida säästlikku eluviisi ja taaskasutust.*	1	2	3	4	5	6	7
27. Plastkandekottide tasuta jagamise keeld on suurendanud minu kulusid.*	1	2	3	4	5	6	7

XVI osa - Vastaja profiil

28. Sugu*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Mees
- b) Naine

29. Vanus*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Kuni 18 aastat
- b) 19-25 aastat
- c) 26-35 aastat
- d) 36-45 aastat
- e) 46-55 aastat
- f) 56-65 aastat
- g) Üle 65 aasta

30. Omandatud haridustase*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Algharidus
- b) Põhiharidus
- c) Üldkeskharidus
- d) Kutsekeskharidus
- e) Kõrghariduse I aste - rakenduskõrgharidus
- f) Kõrghariduse I aste - bakalaureusekraad
- g) Kõrghariduse II aste - magistrikraad
- h) Kõrghariduse kõrgeim aste - doktorikraad
- i) Muu:

31. Brutopalk kuus*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) 0-500 €
- b) 501-800 €
- c) 801-1100€
- d) 1101-1300€
- e) 1301-1500€
- f) 1501-2000€
- g) Üle 2000

32. Elukoht*

Märkige ainult üks vastusevariant.

- a) Tallinn
- b) Harjumaa
- c) Tartumaa
- d) Ida-Virumaa
- e) Pärnumaa
- f) Lääne-Virumaa
- g) Viljandimaa
- h) Raplamaa
- i) Võrumaa
- j) Saaremaa
- k) Jõgevamaa
- l) Järvamaa
- m) Valgamaa
- n) Põlvamaa
- o) Läänemaa
- p) Hiiumaa
- q) Muu:

Lisa 3. Pakendiettevõtjate küsitluse tulemused

*Kohustuslik küsimus

Küsimused ja vastuste variandid	Plastkande-kottide kohta tükkides arvestust pidavad vastajad	Osa-tähtsus plastkandekottide kohta tükkides arvestust pidavatest vastajatest	Plastkandekottide kohta pakendi-registrile andmeid esitanud vastajad	Osa-tähtsus plastkandekottide kohta pakendi-registrile andmeid esitanud vastajatest	Kõik vastajad	Osa-tähtsus kõikidest vastajatest
1. Ettevõtte tegevusala						
2. Ettevõtte suurus*						
Mikroettevõtte	2	10%	0	0%	9	19%
Väikeettevõtte	7	35%	0	0%	22	47%
Keskmise suurusega ettevõtte	8	40%	2	50%	11	23%
Suureettevõtte	3	15%	2	50%	5	11%
3. Millise tegevusega kaasneb ettevõttes pakend?*						
Müügitegevus	18	78%	4	80%	40	67%
Transport	5	22%	1	20%	18	30%
Muu: Tootmine	0	0%	0	0%	2	3%
4. Kuidas peetakse ettevõttes pakendi arvestust?*						
Raamatupidamistarkvara abil	5	22%	2	40%	10	19%
Laoarvestussüsteemi abil	7	30%	1	20%	11	21%
Programmiväline arvestus	11	48%	2	40%	30	57%
Muu: Käitsi arvestus	0	0%	0	0%	2	3%
5. Kas ettevõttel on suuremaid müügikohti kui 100m2?*						
Jah	11	55%	4	100%	20	43%
Ei	9	45%	0	0%	27	57%
6. Kas ettevõtte tegeleb pakendi kokku kogumise ja taaskasutusse suunamisega ise või on kohustus üle antud taaskasutusorganisatsioonile? *						
Ettevõtte tegeleb ise	2	10%	0	0%	5	11%
Kohustused on üle antud taaskasutusorganisatsioonile	17	85%	4	100%	41	87%
Muu	1	5%	0	0%	1	2%

Allikas: autori koostatud

7. Kas ettevõttel on kohustus esitada pakendiregistrile pakendiaruanne?							
Jah	17	85%	4	100%	43	92%	
Ei	1	5%	0	0%	1	2%	
Pole teadlik	2	10%	0	0%	3	6%	
8. Kas ettevõtte on 2018. aasta kohta esitanud pakendiregistrile aruande?							
Jah	18	90%	4	100%	44	94%	
Ei	1	5%	0	0%	1	2%	
Pole teadlik	1	5%	0	0%	2	4%	
9. Kas ettevõtte on 2018. aasta kohta esitanud pakendiregistrile andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta tükkides?							
Jah	6	30%	4	100%	6	13%	
Ei	11	55%	0	0%	36	77%	
Pole teadlik	3	15%	0	0%	5	10%	
10. Kas ettevõttel on pakendiauditi kohustus?							
Jah	14	70%	4	100%	26	55%	
Ei	4	20%	0	0%	18	38%	
Pole teadlik	2	10%	0	0%	3	7%	
11. Kas Te olete teadlik 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatustest?							
Jah	14	70%	4	100%	26	55%	
Ei	2	10%	0	0%	5	11%	
Mingil määral	4	20%	0	0%	16	34%	
12. Kas ettevõttel kaasneb/kaasnes seoses pakendiseaduse muudatustega lisakulutusi?							
Jah. Edasi küsimuse 13 juurde.	5	25%	1	25%	10	21%	
Ei. Edasi küsimuse 14 juurde	13	65%	3	75%	33	70%	
Pole teadlik. Edasi küsimuse 14 juurde	2	10%	0	0%	4	9%	
13. Millised lisakulutused seoses pakendiseaduse muudatustega kaasnesid?							
Täiendavad tööjõukulud	2	22%	0	0%	5	31%	
Uue programmi kasutuselevõtt	1	11%	0	0%	1	6%	
Teenustasud taaskasutus-organisatsioonile	2	22%	0	0%	5	32%	
Alternatiivsete pakendite pakkumisega seonduvad kulud	4	45%	1	100%	4	25%	
Muu: Audiitor	0	0%	0	0%	1	6%	

Allikas: autori koostatud

14. Kuidas toimub arvestus pakendimassi üle?							
Ise teostatud kontrollkaalumised	12	36%	2	40%	31	41%	
Saatelehtede info	12	36%	2	40%	28	37%	
Triipkooditud pakendite arvestus	1	3%	0	0%	2	3%	
Laoarvestus	7	22%	1	20%	13	17%	
Muu: Tarnijate müügiaruanded	1	3%	0	0%	1	2%	
15. Kuidas toimub õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide arvestus tükikides?							
Saatelehtede info	10	42%	2	40%	11	20%	
Triipkooditud pakendite arvestus	2	8%	1	20%	2	3%	
Laoarvestus	7	29%	2	40%	8	15%	
Käsitsi üle lugemine	3	13%	0	0%	3	6%	
Muu: Ei kasuta	0	0%	0	0%	28	52%	
Muu: Kaalu järgi	1	4%	0	0%	1	2%	
Muu: Tarnijate müügiaruanded	1	4%	0	0%	1	2%	
16. Kas ettevõtte pakub tarbijale/kliendile alternatiive õhukestele ja eriti õhukestele plastkandekottidele?							
Jah. Edasi küsimuse 17 juurde	14	70%	4	100%	19	40%	
Ei. Edasi küsimuse 18 juurde	6	30%	0	0%	17	36%	
Muu: Ei kasuta plastkandekotte. Edasi küsimuse 18 juurde	0	0%	0	0%	10	22%	
Muu: Puudub vajadus: Edasi küsimuse 18 juurde	0	0%	0	0%	1	2%	
17. Milliseid alternatiive ettevõtte õhukestele ja eriti õhukestele plastkandekottidele pakub?							
Biolagunevad kotid	3	12%	2	20%	5	19%	
Paberkott	7	28%	3	30%	9	35%	
Pappkarbid/kastid	9	36%	2	20%	6	23%	
Riidest kott	5	20%	3	30%	5	19%	
Muu: Salvrätik	1	4%	0	0%	1	4%	

Allikas: autori koostatud

18. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte halduskoormust?						
Halduskoormus suurenes	9	45%	2	50%	16	34%
Halduskoormus vähenes	0	0%	0	0%	0	0%
Ei ole mõjutanud	11	55%	2	50%	29	62%
Muu: Eelnevalt andsime kotte, enam mitte.	0	0%	0	0%	1	2%
Muu: Halduskoormus suurenes minimaalselt	0	0%	0	0%	1	2%
19. Kas pakendiseaduse muudatustega kaasnes pakendi nõudluse langus tarbijate seas?						
Jah	3	15%	0	0%	6	13%
Ei	13	65%	3	75%	22	47%
Pole teadlik	4	20%	1	25%	19	40%
20. Kas pakendiseaduse muudatusega kaasnes plastkandekottide nõudluse langus tarbijate seas?						
Jah	8	40%	1	25%	11	23%
Ei	8	40%	2	50%	14	30%
Pole teadlik	4	20%	1	25%	22	47%
21. Kas pakendiseaduse muudatusega kaasnes suurem nõudlus plastkandekottide asemel pakutavatele alternatiividele?						
Jah	3	15%	0	0%	4	9%
Ei	12	60%	3	75%	19	40%
Pole teadlik	5	25%	1	25%	24	51%

Allikas: autori koostatud

Väidete hindamine seitsme palli skaalal, kus 1 – ei ole üldse mõjutanud ja 7 – on palju mõjutanud:

	Vastanute arv ja keskmine hinnang						
	1	2	3	4	5	6	7
22. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte majandusnäitajaid?*							
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	6	4	4	5	1	0	0
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	2,55						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad	2	0	0	2	0	0	0
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	2,50						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	0	2	1	1	1	0	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	3,20						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	2	3	3	1	0	0	0
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	2,33						
Mikroettevõtjad	1	0	1	0	0	0	0
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	2,00						
Väikeettevõtjad	3	1	2	1	0	0	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	2,14						
Keskmise suurusega ettevõtjad	2	3	1	1	1	0	0
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	2,50						
Suurettevõtjad	0	0	0	3	0	0	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	4,00						
23. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte müügitulu vähenemist?*							
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	7	6	5	1	1	0	0
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	2,15						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad	2	1	0	1	0	0	0
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	2,00						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	0	1	2	1	1	0	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	3,40						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	3	3	1	1	1	0	0
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	2,33						
Mikroettevõtjad	1	1	0	0	0	0	0
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	1,50						
Väikeettevõtjad	4	0	2	0	1	0	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	2,14						
Keskmise suurusega ettevõtjad	2	4	2	0	0	0	0
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	2,00						
Suurettevõtjad	0	1	1	1	0	0	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	3,00						

Allikas: autori koostatud

Väidete hindamine seitsme palli skaalal, kus 1 – ei ole üldse mõjutanud ja 7 – on palju mõjutanud:

	Vastanute arv ja keskmine hinnang						
	1	2	3	4	5	6	7
24. Kuidas on pakendiseaduse muudatused mõjutanud ettevõtte kulude suurenemist?*							
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	3	5	3	5	4	0	0
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	3,10						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad	1	0	0	1	2	0	0
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	3,75						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	0	0	0	2	3	0	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	4,60						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	0	3	0	2	4	0	0
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	3,78						
Mikroettevõtjad	1	1	0	0	0	0	0
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	1,50						
Väikeettevõtjad	1	1	2	2	1	0	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	3,14						
Keskmise suurusega ettevõtjad	1	3	0	2	2	0	0
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	3,13						
Suurettevõtjad	0	0	1	1	1	0	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	4,00						
25. Kas pakendiseaduse muudatused on mõjutanud ettevõtet (pakendamisel, taaskasutusel) lähtuma rohkem säästvast mõtteviisist?*							
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	3	1	4	7	2	2	1
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	3,70						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad	1	0	0	2	1	0	0
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	3,50						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	0	1	1	3	0	0	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	3,40						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	0	1	0	7	0	0	1
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	4,11						
Mikroettevõtjad	0	0	1	0	0	0	1
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	5,00						
Väikeettevõtjad	2	0	1	3	0	1	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	3,29						
Keskmise suurusega ettevõtjad	1	1	2	3	1	0	0
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	3,25						
Suurettevõtjad	0	0	0	1	1	1	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	5,00						

Allikas: autori koostatud

Väidete hindamine seitsme palli skaalal, kus 1 – ei ole üldse nõus ja 7 – olen täiesti nõus:

	Vastanute arv ja keskmine hinnang						
	1	2	3	4	5	6	7
26. Pakendiseaduse muutmine on tõhus viis propageerida taaskasutust ja säästlikkust.*							
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	3	3	4	3	4	2	1
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	3,60						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad	0	0	1	1	1	0	1
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	4,75						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	0	2	0	2	0	1	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	3,60						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	1	2	1	2	1	1	1
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	3,78						
Mikroettevõtjad	0	0	2	0	0	0	0
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	3,00						
Väikeettevõtjad	3	0	0	0	2	2	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	3,57						
Keskmise suurusega ettevõtjad	0	3	2	2	0	0	1
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	3,38						
Suurettevõtjad	0	0	0	1	2	0	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	4,67						
27. Pakendiseaduse karmistamine aitab vähendada pakendi kasutamist.*	1	2	3	4	5	6	7
Plastkandekottide kohta arvestust pidavad ettevõtjad	4	3	6	3	0	3	1
Plastkandekottide kohta arvestust pidavate ettevõtjate keskmine hinnang	3,25						
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjad keskmine hinnang	0	1	1	0	0	1	1
Plastkandekottide kohta tükkides aruande esitanud ettevõtjate keskmine hinnang	4,50						
Pakendiettevõtjad, kel tekkisid lisakulutused	1	1	2	0	0	1	0
Pakendiettevõtjate, kel tekkisid lisakulutused, keskmine hinnang	3,00						
Pakendiettevõtjad, kel halduskoormus suurenes	2	1	3	1	0	1	1
Pakendiettevõtjate, kel halduskoormus suurenes, keskmine hinnang	3,33						
Mikroettevõtjad	0	1	1	0	0	0	0
Mikroettevõtjate keskmine hinnang	2,50						
Väikeettevõtjad	3	0	1	1	0	2	0
Väikeettevõtjate keskmine hinnang	3,14						
Keskmise suurusega ettevõtjad	1	2	2	2	0	0	1
Keskmise suurusega ettevõtjate keskmine hinnang	3,25						
Suurettevõtjad	0	0	2	0	0	1	0
Suurettevõtjate keskmine hinnang	4,00						

Allikas: autori koostatud

Lisa 4. Tarbijate küsitluse tulemused

*Kohustuslik küsimus

Küsimused ja vastuste variandid		Vastuste arv	Protsent
1. Kas Te olete teadlik pakendiseaduse muudatustest?*			
Jah		24	24%
Ei		26	26%
Mingil määral		51	50%
2. Kas pakendiseaduse muudatused on mõjutanud Teie ostuharjumusi?*			
Jah		26	26%
Ei		41	41%
Nii ja naa		34	33%
3. Kas Te kasutasite poes käies õhukesi (tavaline kilekott) ja/või eriti õhukesi plastkandekotte (väike läbipaistev kilekott)?*			
Jah. Edasi küsimuse 5 juurde.		79	78%
Ei. Edasi küsimuse 4 juurde.		22	22%
4. Mida Te kasutasite õhukese plastkandekoti asemel?*			
Biolagunev kott		3	7%
Paberkott		9	20%
Vana plastkandekott st taaskasutus		5	11%
Riidest kott		16	36%
Ei kasutanud midagi		9	20%
Muu		3	6%
5. Kui te kasutasite õhukesi plastkandekotte, kas Te ostsite/võtsite iga kord uue õhukese plastkandekoti või taaskasutasite plastkandekotte?*			
Ostsin uue		43	43%
Taaskasutasin vana plastkandekotti		15	15%
Kuidas kunagi		36	35%
Muu: Ei kasutanud		7	7%
6. Kas Te pakendasite puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse?*			
Jah. Edasi küsimuse 7 juurde.		80	79%
Ei. Edasi küsimuse 9 juurde.		21	21%
7. Kas Te pakendasite banaanid, sidrunid jms eraldi eriti õhukesse plastkandekotti?*			
Jah		60	75%
Ei		18	23%
Muu		2	2%

Allikas: autori koostatud

8. Miks Te pakendasite oma toidukauba eraldi eriti õhukestesse plastkandekottidesse?*		
Mulle ei meeldi kui mu toidukaup on kotis laiali	46	48%
Toidukaup määrib	30	32%
Muu: Ei pakendatud eraldi	2	2%
Muu: Harjumus	1	1%
Muu: Mugavus	5	5%
Muu: Kaalumiseks, iseteenindus kassa tõttu	6	6%
Muu: Klienditeenindaja pärast	3	3%
Muu: Hea hiljem ära kasutada (koeraga jalutamiseks kaasa, muu prügi panemiseks)	2	2%
Muu: Hügieen	1	1%
9. Kas Te kasutate poes käies õhukesi (tavaline kilekott) ja/või eriti õhukesi plastkandekotte (väike läbipaistev kilekott)?*		
Jah. Edasi küsimuse 11 juurde.	55	54%
Ei. Edasi küsimuse 10 juurde.	46	46%
10. Mida Te kasutate õhukese plastkande koti asemel?*		
Biolagunevat kott	4	5%
Paberkott	23	27%
Vana plastkandekott st taaskasutamine	7	8%
Riidest kott	38	45%
Ei kasuta midagi	12	14%
Muu	1	1%
11. Kas Te kasutaksite eriti õhukese plastkandekoti asemel biolagunevat kotti kui neid jagataks tasuta?*		
Jah	81	80%
Ei	15	15%
Muu	5	5%
12. Kas poodides kus Te käite pakutakse alternatiivi (paberkott, riidest kott jne) õhukestele plastkandekottidele?*		
Jah	93	92%
Ei	5	5%
Pole teadlik	3	3%
13. Kas poodides kus Te käite pakutakse alternatiivi (biolagunev kott jne) eriti õhukestele plastkandekottidele?*		
Jah	56	55%
Ei	26	26%
Pole teadlik	19	19%

Allikas: autori koostatud

14. Mida kasutaksite toidukauba esmaseks pakendamiseks juhul, kui uus seaduse muudatus keelaks eriti õhukese plastkandekotti tasuta jagamise täielikult?*		
Maksaksin eriti õhukese plastkandekoti eest	13	9%
Maksaksin biolaguneva koti eest	35	23%
Taaskasutaksin vanu eriti õhukesi plastkandekotte	25	17%
Kasutaksin riidest kotti	70	46%
Muu	8	5%
15. Kas Te pakendate puu-, juur- ja köögiviljad eraldi kottidesse?*		
Jah. <i>Edasi küsimuse 16 juurde.</i>	61	60%
Ei. <i>Edasi küsimuse 18 juurde.</i>	40	40%
16. Kas Te pakendate banaanid, sidrunid jms eraldi eriti õhukesse plastkandekotti?*		
Jah	44	72%
Ei	17	28%
17. Miks Te pakendate oma toidukauba eraldi eriti õhukestesse plastkandekottidesse?*		
Toidukaup määrib	40	55%
Mulle ei meeldi kui mu toidukaup on kotis laiali	23	33%
Muu: Mugavus	1	1%
Muu: Iseteeninduse kaalu pärast	3	4%
Muu: Hügieen	1	1%
Muu: Saab kotte hiljem kasutada uuesti (nt prügi, koertega jalutamas käimine)	1	1%
Muu: Ei pakenda alati	3	4%
Muu: Harjumus	1	1%
18. Kas Te valiksite pigem biolaguneva koti või eriti õhukese plastkandekoti kui need oleksid mõlemad sama hinnaga?*		
Eriti õhukese plastkandekoti. <i>Edasi küsimuse 19 juurde</i>	7	7%
Biolaguneva koti. <i>Edasi küsimuse 20 juurde</i>	94	93%
19. Miks valiksite biolaguneva koti asemel eriti õhukese plastkandekotti?*		
Harjumusest	3	33%
Biolagunev kott laguneb liiga kiiresti	4	45%
Muu	2	22%
20. Kas Teie arvates saaks pakendi kasutamist tarbijate seas vähendada seaduste karmistamisega?*		
Jah	70	69%
Ei	31	31%

Allikas: autori koostatud

Palun hinnake väiteid 7-punktilisel skaalal, kus 1 – ei ole üldse nõus ja 7 – olen täiesti nõus:

Märkige ainult üks vastusevariant.

Väited	Vastanute arv skaalal						
	1	2	3	4	5	6	7
21. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks enda kotti st taaskasutan.*	13	5	8	14	15	14	32
22. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks muid alternatiive.*	9	4	6	10	20	15	37
23. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma võimalusel ei pakendagi.*	21	7	5	11	7	22	28
24. Pakendiseaduse muudatuste tõttu olen rohkem teadlik pakendi taaskasutamisest.*	4	9	15	18	15	13	27
25. Ma suhtun sellesse positiivselt, et ma ei saa enam poest tasuta õhukesi plastkandekotte.*	12	5	2	16	8	12	46
26. Ma pean pakendiseaduse muudatusi tõhusaks viisiks propageerida säästlikku eluviisi ja taaskasutust.*	5	3	6	8	16	17	46
27. Plastkandekottide tasuta jagamise keeld on suurendanud minu kulusid.*	46	19	8	12	11	2	3

Allikas: autori koostatud

Väited	Keskmine hinnang								
	kõik vastajad	sugu		vanus					
		mehed	naised	Kuni 18	19-25	26-35	36-45	46-55	56-65
21. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks enda kotti st taaskasutan.*	4.81	5.08	4.73	4.40	4.86	4.74	4.23	5.42	5.50
22. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks muid alternatiive.*	5.19	5.45	5.10	5.60	5.30	5.00	4.62	5.42	5.50
23. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma võimalusel ei pakendagi.*	4.52	5.00	4.38	5.60	4.36	5.05	4.07	4.75	2.50
24. Pakendiseaduse muudatuste tõttu olen rohkem teadlik pakendi taaskasutamisest.*	4.76	4.42	4.87	5.00	4.54	4.95	4.46	5.00	6.50
25. Ma suhtun sellesse positiivselt, et ma ei saa enam poest tasuta õhukesi plastkandekotte.*	5.21	4.79	5.34	6.40	5.26	5.21	5.00	5.00	3.50
26. Ma pean pakendiseaduse muudatusi tõhusaks viisiks propageerida säästlikku eluviisi ja taaskasutust.*	5.59	5.08	5.75	5.00	5.70	5.42	5.08	5.67	5.50
27. Plastkandekottide tasuta jagamise keeld on suurendanud minu kulusid.*	2.42	2.58	2.36	5.00	2.40	2.32	2.23	2.92	2.00

Allikas: autori koostatud

Väited	Keskmise hinnang						
	brutopalk kuus						
	0-500 €	501- 800 €	801- 1100€	1101- 1300€	1301- 1500€	1501- 2000€	Üle 2000 €
21. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks enda kotti st taaskasutan.*	4.89	5.75	4.56	4.27	5.67	5	2.7
22. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma kasutan pakendamiseks muid alternatiive.*	5	6.38	5	4.36	5.4	6	3.5
23. Plastkandekottide tasuta jagamise keelu tõttu ma võimalusel ei pakendagi.*	4	5.38	4.67	4	5.33	5.15	2.4
24. Pakendiseaduse muudatuste tõttu olen rohkem teadlik pakendi taaskasutamisest.*	4.61	5.75	4.44	4.55	4.8	5	3.9
25. Ma suhtun sellesse positiivselt, et ma ei saa enam poest tasuta õhukesi plastkandekotte.*	5.67	6	5.56	4.64	5.47	4.92	3.1
26. Ma pean pakendiseaduse muudatusi tõhusaks viisiks propageerida säästlikku eluviisi ja taaskasutust.*	6.11	6.19	5.56	4.82	6.07	5.77	3.7
27. Plastkandekottide tasuta jagamise keeld on suurendanud minu kulusid.*	2.33	2.06	2.72	2.55	2.47	2.69	2

Allikas: autori koostatud

Küsimus		Vastanute arv
28. Sugu*		
Mees		24
Naine		77
29. Vanus*		
Kuni 18 aastat		5
19-25 aastat		50
26-35 aastat		19
36-45 aastat		13
46-55 aastat		12
56-65 aastat		2
30. Omandatud haridustase*		
Põhiharidus		6
Üldkeskharidus		33
Kutsekeskharidus		12
Kõrghariduse I aste - rakenduskõrgharidus		20
Kõrghariduse I aste - bakalaureusekraad		15
Kõrghariduse II aste - magistrikraad		14
Kõrghariduse kõrgeim aste - doktorikraad		1
31. Brutopalk kuus*		
0-500 €		18
501-800 €		16
801-1100€		18
1101-1300€		11
1301-1500€		15
1501-2000€		13
Üle 2000 €		10
32. Elukoht*		
Tallinn		33
Harjumaa		20
Tartumaa		7
Pärnumaa		2
Lääne-Virumaa		4
Raplamaa		32
Võrumaa		1
Jõgevamaa		1
Läänemaa		1

Allikas: autori koostatud

Lisa 5. Pakendiettevõtjate küsitluse analüüsi tabelid

Teadlikkus pakendiseaduse muudatustest	Pakendiettevõtjate, kel on pakendiauditi kohustus, teadlikkus pakendiseaduse muudatustest	Osatähtsus
Teadlikud	16	62%
Mitte teadlikud	2	8%
Mingil määral teadlikud	8	30%

Plastkandekottide kohta andmed tükkides esitanud ja mitte-esitanud pakendiettevõtjad	Pakendiettevõtjad, kes on pakendiseaduse muudatustest teadlikud	Osatähtsus
Esitasid andmed	4	57%
Ei esitanud andmeid	3	43%

Plastkandekottide kohta andmed tükkides esitanud ja mitte-esitanud pakendiettevõtjad	Pakendiettevõtjad, kel üle 100m² pindalaga müügikoht ja kes kasutavad plastkandekotte	Osatähtsus
Esitasid andmed	4	36%
Ei esitanud andmed	5	46%
Pole teadlikud, kas esitasid andmed	2	18%

Allikas: autori koostatud

Lisa 6. Pakendiettevtjate arvamused

Ettevõtja 1: Plastkandekottide laovaru planeerimine on raskendatud. Tegeleme ka varasema laovaru realiseerimisega, mis on nüüd pikaajaline tegevus.

Ettevõtja 2: Pakendiseaduse väljatöötajad on teoreetikud, kellel puudub praktiline kogemus. Suurenenud on halduskoormus ja rahaline koormus. Raha läheb praktiliselt riiuli MTÜ-dele, kes ise ei tee mitte midagi ja taara käitlemise on volitanud edasi ühele monopoolsele firmale, kelle arvetel esines neljal juhul viiest alusetuid juurdekirjutusi, mille korrigeerimiseks kaasnes lõputu vaidlus. Jutt käib pakendiseadusest üldiselt, mitte viimastest muudatustest.

Ettevõtja 3: Süsteem pole hästi läbi mõeldud! Eriti just arvestades pakendiettevtjaid, kelle sortimendis on tuhandeid erinevaid tooteid.

Ettevõtja 4: Pakendi auditeerimine on mõttetu lisakulu, aasta lõikes sama suur kui aastane tasu pakendiringlusele.

Lisa 7. Andmepäring Pakendiregistrile

Lugupeetud Anneli Averin

Olen Tallinna Tehnikaülikooli tudeng Maria Jürissaar ning kirjutan oma lõputööd teemal „2017. ja 2018. aasta pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis“. Sellega seoses sooviksin saada informatsiooni:

- 1) Kui paljud pakendiettevõtjad esitasid 1. märtsiks 2019 andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta 2018. aastal (kogused tükkides, kohustus tulenes Pakendiregistri põhimäärusest § 8) ja paljud pakendiettevõtjad seda kohustust ei täitnud?
- 2) Kas andmete esitamata jätnud ettevõtjate osas on algatatud rikkumismenetlus ja/või rakendatud sanktsioone?
- 3) Kui paljud pakendiettevõtjad on pakendiregistrile esitanud aruanded 2017. ja 2018. aasta kohta (eraldi välja tuua) ja hinnanguliselt, palju on esitamata jätnud.

Ette tänades

Maria Jürissaar

Vastus:

Tere!

Vabandan, et me ei ole jõudnud vastata. Kahjuks ei ole meil hinnanguid ei puuduvate plastkandekottide aruannete ega puuduvate pakendiaruannete kohta.

1.märtsiks 2019 oli plastkandekottide aruandeid esitanud 29 ettevõtet. 2017.a kohta laekus pakendiregistri aruandeid koondi lukku minemise ajaks 4032 pakendiaruannet. See küll ei ole päris vastavuses ettevõtete arvuga sest osadel ettevõtetel on mitu aruannet.

2018. a andmed on alles muutumises, kuna koond läheb lukku 1.detsembril. Rikkumismenetluste ja kontrolliga tegeleb Keskkonnainspeksioon. Sellekohast infot meil ei ole.

Lugupidamisega,

Anneli Averin

Peaspetsialist|Andmehaldusosakond

Lisa 8. Andmepäring Keskkonnainspeksioonile

Lugupeetud Kertu Sapelkov

Olen Tallinna Tehnikaülikooli tudeng Maria Jürissaar ning kirjutan oma lõputööd teemal „2017. ja 2018. aasta pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis“. Sellega seoses sooviksin saada informatsiooni:

- 1) Kui paljud pakendiettevõtjad jätsid 1. märtsiks 2019 esitamata andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta 2018. aastal (st tuli esitada kogused tükkides, kohustus tulenes Pakendiregistri põhimäärusest § 8)?
- 2) Kas andmed esitamata jätnud ettevõtjate osas on algatatud rikkumismenetlus ja/või rakendatud sanktsioone?
- 3) Kuna Pakendiregistri andmetel esitas selle aasta märtsiks koguselised andmed ainult 29 pakendiettevõtjat, kas siis on ka midagi ette võtta, et asi muutuks? Millised võiks olla need meetmed?
- 4) Kas keskkonnainspeksioonil on andmeid/hinnanguid, kui palju pakendiettevõtjatest on jätnud 2017 ja 2018. aastal pakendiregistrile aruanded esitamata?

Ette tänades

Maria Jürissaar

Vastus:

Tere

Saadan vastused küsimustele:

- 1) Kui paljud pakendiettevõtjad jätsid 1. märtsiks 2019 esitamata andmed õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide tarbimise kohta 2018. aastal (st tuli esitada kogused tükkides, kohustus tulenes Pakendiregistri põhimäärusest § 8)?:

Tegemist on pakendiseaduse uue nõudega, see tähendab seda, et 2019. a oli esimene kord kui pakendiettevõtte, kelle müügikohad on üle 100 m², pidid lisaks pakendiaruandele esitama pakendiregistrisse andmed ka turule lastud õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta.

Kuivõrd määratletud on just see asjaolu, et pakendiettevõtte müügipind peab olema üle 100 m², siis see nõue ei kohaldu automaatselt kõikidele pakendiettevõtetele, kes pakendiregistrisse andmeid esitavad. Keskkonnainspeksioonil puudub hetkel ülevaade, kui suur osa pakendiettevõtetest, kellele antud nõue rakendub, on andmed turule lastud õhukeste ja eriti õhukeste plastkandekottide kohta esitamata jätnud.

2) Kas andmed esitamata jätanud ettevõtjate osas on algatatud rikkumismenetlus ja/või rakendatud sanktsioone?:

Ei ole.

3) Kuna Pakendiregistri andmetel esitas selle aasta märtsiks koguselised andmed ainult 29 pakendiettevõtjat, kas siis on ka midagi ette võtta, et asi muutuks? Millised võiks olla need meetmed?:

Taaskasutusorganisatsioonid, erialaliidud on teavitanud oma kliente antud kohustustest. Pakendiregister tuletab enne järgmist aruandlusperioodi neile meelde, et nad oma klientidele selle info meelde tuletaksid. Keskkonnainspeksioon kontrollib antud teemat teiste valdkondade kontrollide raames ning vajadusel pöörab ettevõtetele tähelepanu andmete esitamise vajalikkusest.

4) Kas keskkonnainspeksioonil on andmeid/hinnanguid, kui palju pakendiettevõtjatest on jätanud 2017 ja 2018. aastal pakendiregistrile aruanded esitamata?:

Keskkonnaagentuur edastab Keskkonnainspeksioonile iga-aastaselt andmed pakendiettevõtete kohta, kes on jätanud pakendiregistrisse aruanded esitamata.

2017. a aruannetest oli Keskkonnaagentuurilt saadud andmete kohaselt esitamata jätanud 253 ettevõtet. Andmete analüüsimisel selgus, et 71 nendest olid äriregistrist kustutatud või likvideerimisel ning 94 ei olnud pakendiseadusest tulenevalt kohustust aruannet esitada, aga olid seda varasemalt vabatahtlikult teinud (turule lastud kogused olid väiksemad kui 100 kg plasti ja 200 kg muud pakendimaterjale).

2018. a aruannete mitteesitajate nimekiri on Keskkonnainspeksioonile alles lähiajal edastatud. Esialgses nimekirjas oli 237 ettevõtet, kellest 91 olid eelmisel aruandeperioodil aruanded vabatahtlikult esitanud ning suure tõenäosusega neil seda kohustust tegelikkuses ei ole.

Lugupidamisega

Kertu Sapelkov

Keskkonnainspeksioon

Keskkonnakaitseosakond

Peainspektor

Lisa 9. Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja lõputöö üldsusele kättesaadavaks tegemiseks¹

Mina Maria Jürissaar (sünnikuupäev: 21.12.1996)

1. annan Tallinna Tehnikaülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) enda loodud teose 2017. ja 2018. aastal jõustunud pakendiseaduse muudatuste mõju tarbijatele ja pakendiettevõtjatele Eestis,

mille juhendaja on Kaidi Kallaste,

1.1 reprodutseerimiseks lõputöö säilitamise ja elektroonse avaldamise eesmärgil, sh TalTechi raamatukogu digikogusse lisamise eesmärgil kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni;

1.2 üldsusele kättesaadavaks tegemiseks TalTechi veebikeskkonna kaudu, sealhulgas TalTechi raamatukogu digikogu kaudu kuni autoriõiguse kehtivuse tähtaja lõppemiseni.

2. Olen teadlik, et käesoleva lihtlitsentsi punktis 1 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

3. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei rikuta teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse seadusest ning muudest õigusaktidest tulenevaid õigusi.

¹Lihtlitsents ei kehti juurdepääsupiirangu kehtivuse ajal, välja arvatud ülikooli õigus lõputööd reprodutseerida üksnes säilitamise eesmärgil.